

УИЛЯМ ШЕКСПИР

МЯРА ЗА МЯРА

Превод от английски: Валери Петров, 1976

chitanka.info

МЯРА ЗА МЯРА [0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ВИНЧЕНЦО — княз на Виена

ГРАФ АНДЖЕЛО — негов наместник

ГРАФ ЕСКАЛ — стар благородник

КЛАВДИО — момък, **ЛУЧИО** — веселяк, **ПЪРВИ ГРАЖДаниН**, **ВТОРИ ГРАЖДаниН** — от заможни семейства

ТЪМНИЧАР

БРАТ ТОМА, **БРАТ ПЕТЪР** — монаси

ЛАКЪТ — градски стражар; простак

ФРЪТ — вятърничав младеж

ПОМПЕЙ — слуга на Мадам Свръхврът; смешник

СЪДИЯ

ВАРИЙ — благородник, приближен на княза

КРЪВОЖАД — палач

БЕРНАРДИН — разпуснат затворник

ИЗАБЕЛА — сестра на Клавдио

МАРИАНА — годеница на Анджело

ЖУЛИЕТА — любовница на Клавдио

ФРАНЦИСКА — монахиня

МАДАМ СВРЪХВРЪТ — сводница

Благородници, стражи, граждани, момче, свита и др.

Действието се развива във Виена и пред вратите ѝ.

---

[0] Оригиналното заглавие на драмата е „*Measure for Measure*“. Името на Фрът е „*Froth*“ — пяна, а на мадам Свръхврът — „*Overdone*“

— прекалила или презряла; палачът Кръвожад се нарича в оригинала „Abhorson“ — име, свързано с понятието „погнуса“ и „ужас“, но и звучащо като „син на уличница“. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В двореца на Княза.

Влизат Князът, Ескал, Благородници и Свита.

КНЯЗЪТ

Ескале!

ЕСКАЛ

Господарю?

КНЯЗЪТ

Една държава как се управлява,
на вас да разясняваме, ще бъде
излишен показ на език и речник.
Ний знаем: мъдростта ви в тази област
е над съветите, които можем
да ви дадем. Затуй остава само
да бъде тя приложена на дело.
Законите, обществените служби,
душата на народа — тези неща са
познати вам от книги и от опит
като на никой друг.

Дава му писмо.

Вземете туй
писмо със пълномощия и строго
към него се придържайте!... Сега
викнете... помолете тук да дойде
граф Анджело!

Един от свитата излиза.

Ескале, според вас
как той ще ни замества, докато
отсъстваме оттук? Защото, знайте,

че да запълва липсата ни, ние
нарочно го избрахме и дарихме
със право на суровост и на прошка
и с нашето върховенство над всички
държавни служби. Казвайте да чуем!

ЕСКАЛ

Ако Виена знае някой, който
да е достоен за подобна чест,
това е Анджелио!

Влиза Анджелио.

КНЯЗЪТ

Ха, ей го иде!

АНДЖЕЛО

Покорен винаги на ваша светлост,
очаквам волята ви!

КНЯЗЪТ

Драги мой,
животът ти до днес ни дава ключ,
със който наблюдателят могъл би
да разчете и пътя ти нататък.
Тез твои дарби не принадлежат
на тебе само, нито ти самият
си тяхна лична собственост, та още
така да се хабите — те за теб
и ти за тях. С нас Бог си служи, както
ний с факлите, които не горим
зарад самите тях; така че, щом
не се излъчва нашта добродетел,
то все едно, че нямаме я. Само
за висши постижения душите
със дарове обсипвани са свише,

а и Природата не дава грамче
от своите богатства, без за него,
каквато е скъперница, да иска
признателност плюс лихва... Но туй всичко
ти знаеш го и по-добре от нас.
Затуй, граф Анджели, вземи това! —
Докато няма ни, ще ни заместваш.
Живот и смърт в града ни ще зависят
от твоите устни! Старият Ескал,
макар и пръв по почит, ще е втори
след теб в държавата! Това е твоето
писмо със пълномощия.

АНДЖЕЛО

О, княже,
изпробвайте метала ми по-дълго,
преди да изсечете върху него
високия си образ!

КНЯЗЪТ

Не отказвай!
След дълъг и внимателен подбор
на теб се спряхме. Приеми честта си!
Причината да тръгнем е тъй спешна,
че трябва да оставим нерешени
ред важни работи. Когато сметнем
за нужно и удобно, ще ти пишем,
за да узнаеш новости за нас
и ни дадеш известия за тука.
И тъй, прости! Желаем ти успешно
изпълнена задача!

АНДЖЕЛО

Господарю,
не може ли поне да ви изпратим
донякъде?

КНЯЗЪТ

Не, делото ни чака.
И действай без задръжки! Запомни,
че овластен си с княжеското право
законите да стягаш и разхлабваш
по свое усмотрение. Е, сбогом!
Подай ръка! Инкогнито ще тръгнем.
Народа ний обичаме, но мразим
на сцена да излизаме пред него.
Макар ласкаещи, не ни привличат
проявите на шумната му обич
и според нас не е благоразумен
тоз, който съблазнява се от тях.
Отново сбогом!

АНДЖЕЛО

Да ви помага в замислите Бог!

ЕСКАЛ

И да ви върне радостен сред нас!

КНЯЗЪТ

Благодаря ви. Сбогом!

Излиза.

ЕСКАЛ

Драги графе,
ще ви помоля да ми разрешите
една беседа насаме със вас.
Бих искал да проникна в същността
на своята задача. Власт аз имам,
ала каква и докъде, не зная.

АНДЖЕЛО

И с мен е тъй. Да идем нейде, гдето

спокойно ще постигнем яснота
по този въпрос.

ЕСКАЛ

На вашите услуги!

Излизат.

ВТОРА СЦЕНА

Улица.

Влизат Лучио и двама Граждани.

ЛУЧИО

Ако нашият и другите князе не стигнат до споразумение с унгарския крал, ще го нападнат всички заедно.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Да ни дари небето мир, но не мира на унгарския крал!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Чул те Господ! Цветето на този мир няма да е за мирисане.

ЛУЧИО

Твоята молитва е като на оня набожен пират, който отплавал с десетте божи заповеди, но една изстъргал от дъската.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

„Не кради!“?

ЛУЧИО

Да, нея изтрил.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Ама, разбира се! Тя е заповядвала на него и шайката му да се откажат от занаята си: те са тръгвали да крадат и плячкосват. На кого от нас, военните, не му засяда в гърлото онуй място от обедната молитва, в което се проси мир?

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

В живота си не съм чувал войник да е против него.

ЛУЧИО

Защото в живота си не си чувал да се чете молитва.

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Брей! Поне десетина пъти!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И как я четяха — в проза или в мерена реч?

ЛУЧИО

В мерена, в теглена, във всякаква и на всякакви езици!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И от всякакви религии може би?

ЛУЧИО

А защо не? Милостта си е милост въпреки верските спорове, както например твоя милост е негодник въпреки изящните си обноски.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Хайде, хайде! И двамата сме от един шивач шити.

ЛУЧИО

Но сме от два плата — като кадифето и канта на една дреха. Ти си кантът, няма спор!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

А ти си тройно стриганото кадифе! Мене ако питаш, по-добре да съм кант от здраво английско сукно, отколкото меко кадифе, остригано от някоя френска ножица^[1]. Стана ли ти ясно?

ЛУЧИО

Да, че говориш от личен опит. След самопризнанието ти отсега нататък винаги пръв ще вдигам чаша за твое здраве и последен ще пия от една чаша с тебе заради своето.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Май си пострадах от тоя?

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Да, дори и да не страдаш от оная.

Влиза Мадам Свр̀хврът.

ЛУЧИО

Я, гледай кой иде! Нашата утешителка! Колко болести съм купил под покрива ѝ! Идат трите парки под една фуста!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Защо три парки?

ЛУЧИО

Познай!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Защото ни дарява с парене!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И ни обира парите!

ЛУЧИО

А тебе те прати и на парни бани^[2]!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Ти си мислиш, че съм болен, но това са празни приказки.

ЛУЧИО

Празни като костите ти, на които този лакомец, развратът, отдавна е изсмукал мозъка.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Как сте, мадам? В кой хълбок ви мушка сега ишиасът?

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Говорете си ги! А там преди малко арестуваха и откараха в затвора един, който струва пет хиляди като вас!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

И кой е той?

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Клавдио, кой? Синьор Клавдио!

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

Клавдио в затвора? Не може да бъде!

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Не може, но е вътре! Видях как го арестуваха и как го поведоха, и най-важното е, че след три дена ще му отсекат главата!

ЛУЧИО

След всичките ни шеги не ми се ще да го повярвам!... Сигурна ли си в това?

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Повече от сигурна! И причината е, че госпожица Жулиета е забременяла от него.

ЛУЧИО

Знаете ли, че това е много възможно — той ми беше дал среща за преди два часа, а досега винаги си е удържал думата!

ВТОРИ ГРАЖДАНИН

Пък и съвпада с туй, за което говорехме преди.

ПЪРВИ ГРАЖДАНИН

И се свързва с новоразгласения указ.

ЛУЧИО

Да вървим да разберем истината!

Излиза заедно с Първи и Втори гражданин.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Че тъй — кой от война, кой от чума, кой от бесилка, кой от безпаричие — няма да ми остане ни един клиент!

Влиза Помпей.

Е? Какво узна?

ПОМПЕЙ

Откараха го в затвора.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

И защо?

ПОМПЕЙ

За да изчака там палача.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Но за какво, питам те?

ПОМПЕЙ

За ловене на пъстърви в забранено.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Казвам, какво толкоз е направил?

ПОМПЕЙ

Дете на една девойка, толкоз. Не сте ли чули за новия указ?

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Указ? Какъв указ?

ПОМПЕЙ

Всички весели заведения в предградията на Виена ще бъдат съборени!

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

А тези в града?

ПОМПЕЙ

Те ще бъдат оставени за семе. Чакаше ги и тях същото, но един по-разумен гражданин ги защити.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

А в предградията всички ли ще бъдат разрушени?

ПОМПЕЙ

До основи, мадам!

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Но това е държавен преврат! Какво ще стане с мене?

ПОМПЕЙ

Не се страхувайте за себе си! Добрите адвокати никога не страдат от липса на клиенти. Ще си смените адреса и ще си запазите професията. Аз и в бъдеще ще бъда на вашите услуги. Смелост! Към вас ще се отнесат снизходително. Вие в тази тънка работа сте си изболи очите, дето се казва — ще затворят и те едно око.

МАДАМ СВРЪХВРЪТ

Какво става там? Я ние по-далечко...

ПОМПЕЙ

Ето го младия Клавдио! Тъмничарят го води в затвора! И госпожица Жулиета, и нея!

Излизат.

Влизат Клавдио и Жулиета, водени от Тъмничаря и Стражи; след тях — отново Лучио и двамата Граждани.

КЛАВДИО

Недей да ме развеждаш из града —
води ме към затвора, тъмничарю!

ТЪМНИЧАРЯТ

Повярвайте, не е от лична злоба —
граф Анджелио изрично го поиска.

КЛАВДИО

Тъй всеки властник, сякаш земен бог,
ни съди по евангелски: прощава,
комуто иска, а комуто — не,
осъжда го. И е съдът му пак
съд праведен^[3]!

ЛУЧИО

Какво е туй? Я, гледай!
Хей, Клавдио, защо си във окови?

КЛАВДИО

От много свобода, мой драги друже,
от много свобода! Разбрах, че както
подир преяждането следва пост,
тъй всяка волност, мярка щом не знае,
довежда до окови. В страшна жажда,
като погълнали отрова мишки,
ний пием наслаждения, догдето
умрем от тях!

ЛУЧИО

Ако можех да говоря така мъдро под арест, бих повикал на разговор някой и друг свой кредитор. И все пак, да ти кажа право, предпочитам лудостите на свобода пред мъдростите зад решетка. Каква е вината ти, Клавдио?

КЛАВДИО

Такава, че река ли да я кажа,
обида ще прибавя към вредата.

ЛУЧИО
Убийство?

КЛАВДИО
Не.

ЛУЧИО
Разврат?

КЛАВДИО
Такова нещо.

ТЪМНИЧАРЯТ
Не спирайте! Вървете, господине!

КЛАВДИО
Минутка само!... Лучио, две думи!

ЛУЧИО
И сто, ако ще бъдат за добро.
Нима развратът се преследва тъй?

КЛАВДИО
Изглежда да. След честна уговорка Жулиета ме допусна в своята стая.
Ти знаеш я и знаеш, че тя вече ми бе почти съпруга, само дето ѝ липсваше формалната обява на брака ни. Не стигнахме до нея, защото смятахме, че ще укрием любовната си връзка, докато родът ѝ ме погледнеше по-топло и се решеше да отвори своите сандъци по-широко. Но тъй стана, че нежната ни тайна се изписа по Жулиета с букви, твърде явни

за всекиго.

ЛУЧИО

Забременя?

КЛАВДИО

За жалост.

И ето че наместникът на княза —
дали защото бляскавата власт
го е замаяла, или защото
за него обществото е жребец,
на който новият ездач е длъжен
със шпорите веднага да покаже,
че мъж го яха; и дали тиранство
съдържа се в самия негов пост,
или такъв е нравът му, не зная —
но ето, този княжески наместник
изрови от архивите си всички
ужасни наказания, които
подобно на ръждясали доспехи
от деветнадесет години спяха,
потънали във прах; и за да блесне,
стовари в миг за спалата им сила
отгоре ми; да, само за да блесне!

ЛУЧИО

Само за това, то се знае. И твоята глава стои сега така несигурно
върху плещите ти, че една въздишка на влюбена млекарка може да ти я
духне. Изпрати до княза молба за помилване!

КЛАВДИО

Изпратих, ала князът е изчезнал.
О, Лучио, стори ми таз услуга:
сестра ми днес приема в манастир
послушнически сан. Върви при нея,
кажи ѝ за ужасната опасност,
надвиснала над мен. От мое име

я замоли да прати ходатаи
при строгия наместник, да отиде
сама при него и да моли милост
за брата си! На срещата ѝ с него
разчитам аз, защото младостта ѝ
дори без глас говори на мъжете
с неотразим език, а тя при туй
умее да използва ум и слово
и лесно убеждава.

ЛУЧИО

Дай Боже да сполучи не само заради твоите събратя, които иначе се намерят под голяма заплаха, но и защото не ми се ще да видя живота ти така глупаво проигран в една игра на „на ти го — дай ми го“. След два часа тя ще знае всичко.

КЛАВДИО

Благодаря ти, Лучио! Побързай!

ЛУЧИО

Довиждане!

КЛАВДИО

Готов съм, тъмничарю!

Излизат.

---

[1] „... *Тройно стригано кадифе... от някоя френска ножица...*“ — намек за косопада, свързан с френската болест, т.е. сифилиса. ↑

[2] „... *прати и на парни бани...*“ — по Шекспирово време сифилисът се е лекувал с парни бани. ↑

[3] „... *И е съдът му пак съд праведен*“ — перифраза на пасаж от посланието на апостол Павел до римляните (9:15-18). ↑

ТРЕТА СЦЕНА

Манастир.

Влизат Князът и Брат Тома.

КНЯЗЪТ

Не, благи отче, отхвърли таз мисъл.
Не смятай, че безсилната стреличка
на любовта могла би да прониге
едно сърце във броня. За да искам
от теб приют потаен, имам аз
причини, по-навъсени и тежки
от веселите и безумни цели
на младостта.

БРАТ ТОМА

Кои са те, о, княже?

КНЯЗЪТ

Ти по-добре от всеки знаещ, отче,
че винаги съм искал да живея
в уединение и съм избягвал
суетните събрания, където
безсмислено блестят разкош и младост.
И ето, на граф Анджели, човек
със чисти принципи и строги нрави,
прехвърлих аз високия си сан
и абсолютната си власт над Виена.
Той смята ме сега на път към Полша,
защото туй аз казах да налят
в ухаото на народа и то беше
повярвано от него. Знаем, ще питаш
защо съм го направил.

БРАТ ТОМА

Да, мой княже.

КНЯЗЪТ

Ний имаме безмилостни закони
и устави — юзди, полезни много
за опаки жребци, — но от години
те спят в бездействие като зъби
в уста на лъв, от старост ненапускащ
бърлогата си вече. И тъй стана,
че както снопът от брезови пръчки,
показван от бащите за уплаха,
но нивга неразвързан за поука,
започва да извиква у децата
не вече страх, а присмех, точно тъй
законите ни от неупотреба
накрай отмряха до такава степен,
че слободията в съда се плези,
детето бие майка си и всяко
приличие изчезна!

БРАТ ТОМА

Сам могли сте
да пуснете завързаното право —
тъй неговият вид би бил по-страшен,
отколкото когато го отвърже
граф Анджелио.

КНЯЗЪТ

Но прекалено страшен,
страхувам се: юздите на народа
аз сам отпуснах и не ще е право
да го наказвам за неща, които
аз сам съм го подтиквам да извършва;
защото, давайки свободен пропуск
на престъплението, вместо строго
да го наказваме, ний все едно,

че казваме: „Правете го!“ Затуй
прехвърлих аз на Анджело властта си,
та скрит зад мойто име, да удари,
без мойта личност да участва в боя
и понесе ущърб. А за да видя
как той ще управлява, като брат
от ордена ви аз ще посещавам
двореца и народа. Затова
снабди ме с расо и ме научи
така да се държа, че да изглеждам
от вашите. При сгода по-обстойно
ще ти разкрия своите подбуди.
Знай само туй: граф Анджело се счита
неуязвим за зъб на зложелател,
едва признава, че тече кръвта му
и че гладът му предпочита хляба
пред камъка. Сега ще видим ние
как действат тези показни аскети,
когато власт ръката им усети!

Излизат.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Женски манастир.

Влизат Изабела и Франциска.

ИЗАБЕЛА

А нямате ли повече права?

ФРАНЦИСКА

Нима са малко тез?

ИЗАБЕЛА

О, не. Тъй казах
не за да искам други, а защото
очаквах по-сурова дисциплина
във ордена на пресветата Клара.

ЛУЧИО (*отвън*)

Хей! Мир на този кът!

ИЗАБЕЛА

Кой вика там?

ФРАНЦИСКА

Гласът е мъжки. Мила Изабела,
бъдете тъй любезна, отворете
и вижте какво иска този мъж.
На вас това е още позволено,
понеже сте послушница, но после,
обет на монахиня щом дадете,
ще можете да срещате мъжете
единствено ако на туй присъства
сестра игуменката, и при туй
ще разговаряте под було само,

а щом разбулите се, ще мълчите.
Пак вика. Отключете му, сестрице!

Излиза.

ИЗАБЕЛА

Мир вам и щастие! Какво ви трябва?

Влиза Лучио.

ЛУЧИО

Привет, девице — ако сте, каквато
рисуват ви тез розови страни, —
викнете, моля ви се, Изабела,
послушница в туй място и сестра на
окаяния Клавдио.

ИЗАБЕЛА

Окаян?

Защо да я окаян? Много моля,
отговорете ми, понеже аз съм
сестра му Изабела!

ЛУЧИО

Мила дево,
сърдечни поздрави от брат ви, който —
направо ще ви кажа — е в затвора.

ИЗАБЕЛА

О, Боже мой! В затвора? За какво?

ЛУЧИО

За нещо, за което, ако бях
аз негов съдник, щях да му наложя
присъда във похвали: надарил е
с детенце милата си.

ИЗАБЕЛА

Господине,
не се шегувайте!

ЛУЧИО

Не се шегувам.
Наистина с момите имам навик
да ги послъгвам и нередко, както
калугеричката нарочно църка
далече от гнездото си, и аз
така най-много меля със езика
далеч от истината; но със всички
не правя тъй. За мене вий сте дух,
отрекъл се от суетата мирска,
пред който трябва да говоря правда,
тъй както се говори пред светица.

ИЗАБЕЛА

Таз гавра с мен кощунствува с небето!

ЛУЧИО

Повярвайте, говоря чиста правда!
Една девойка имала е с брат ви
любовни отношения и както
пълнеем от храната, както буйно
във голите бразди на угарта
покълнва житото и се превръща
в обилна жътва, точно тъй разкошно
доказала утробата й трудна,
че той оре добре и сее гъсто.

ИЗАБЕЛА

Жулиета, братовчедка ми, с дете?

ЛУЧИО

Нима сте братовчедки?

ИЗАБЕЛА

Не по кръв.

Сменихме имена във знак на дружба
като съученички.

ЛУЧИО

Точно тя е.

ИЗАБЕЛА

Тогаз да се оженят!

ЛУЧИО

Има друго:

по странен начин старият ни княз
изчезна от града и с туй накара
мнозина знатни — между тях и мен —
да мислим за война; но после хора,
познаващи пружините на двора,
разкриха ни, че казвал е едно,
а мислил друго. Неговото място
със всичката му власт сега заема
граф Анджело, един, в чиито жили
тече наместо кръв студена киша
и който не познава плама страстен
на чувствата, защото притъпил е
природния им връх със пост, молитви
и умствени занятия. Тоз мъж
със цел да вдъхне трепет в двете мишки —
Разпътство и Разпуснатост, — които
сноват наистина все по-нахално
покрай лъва Закон, — отгде, не зная,
измъкна един указ, който в свойто
най-тежко тълкование предвижда
смъртта на брат ви. С него във ръка
той задържал е Клавдио, решен
да го даде за пример на града ни.

За брат ви няма никаква надежда освен ако вий, прелестна, склоните с молбите си граф Анджели. И с туй изпратен съм от Клавдио при вас.

ИЗАБЕЛА

Наистина ли? Иска му смъртта?

ЛУЧИО

Осъдил го е вече. Тъмничарят получил е — разбрах — заповедта за изпълнение.

ИЗАБЕЛА

Но как могла бих да го спася?

ЛУЧИО

Опитайте все пак способността си.

ИЗАБЕЛА

Моята способност?
Съмнявам се...

ЛУЧИО

Съмненията често са наши врагове. Под техен натиск от опита отказваме се ние и — сбогом на възможния успех! Идете при граф Анджели и нека усети той, че щом момите молят, мъжете дават като богове, а в сълзи коленичат ли, добиват каквото искат, сякаш то е тяхно!

ИЗАБЕЛА

Ще видя какво мога да направя.

ЛУЧИО

Но бързо!

ИЗАБЕЛА

От игуменката само
ще искам разрешение и тръгвам.
Благодаря ви. Поздравете брат ми!
За изхода на срещата таз вечер
ще му изпратя вест.

ЛУЧИО

Отивам.

ИЗАБЕЛА

Сбогом!

Излизат.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Зала в дома на Анджело.

Влизат Анджело, Ескал, Тъмничарят, Съдия и Стражи.

АНДЖЕЛО

Не бива да превръщаме закона
в плашило изоставено, което
наместо да разпъжда злите птици,
им става прът за кацане!

ЕСКАЛ

Така е,
но нека тънко резнем, не до смърт
да удряме! Бащата на младежа,
чиято участ искам да смекча,
бе мъж с висока чест. Кажете вие,
когото зная нравствено тъй строг,
ако съвпаднаха се за страстта ви
миг с място, място с плам и ако тя
усетила би някой ден, че може
със действие решително да стигне
желания успех, дали не щяхте
и вие като този беден момък
да съгрешите и да навлечете
закона върху себе си?

АНДЖЕЛО

Едно е
съблазън да усетиш, съвсем друго —
да хлътнеш в грях. Между дванайсетте
съдебни заседатели, които
за кражба съдят някого, допускам,
ще има един-двама по-големи

крадци от него. Правото наказва тоз, който се е хванал. За закона е безразлично туй дали крадецът е съден от крадец. Та кой не знае, че видим ли елмаза пред крака си, ще спрем и ще го вдигнем, а ако не го съгледаме, ще го настъпим и няма да узнаем, че го има. Не бива да смекчавате вината на тоз развратник с туй, че и аз също могъл бих да я имам. По-добре да ми припомните, че ако сторя това, зарад което го осъждам, ще падне мойта собствена присъда върху главата ми и нищо няма да я спаси. Той трябва да умре!

ЕСКАЛ

Да бъде, както иска мъдростта ви!

АНДЖЕЛЮ

Къде е тъмничарят?

ТЪМНИЧАРЯТ

Ей ме тук.

Какво ще заповяда ваша светлост?

АНДЖЕЛЮ

Във девет утре Клавдио да бъде обезглавен. Прати му изповедник да го подготви, тъй като това е завършекът на неговия път.

Тъмничарят излиза.

ЕСКАЛ

Дано прости и нам, и нему Бог —
тоз чист пропада, друг цъфти в порок;
едни насилват — няма съд за тях,
а други чака смърт за дребен грях!

Влизат Лакът, Фрът, Помпей и Стражи.

ЛАКЪТ

Хайде, докарайте ги! Ако са прилични хора тези, дето само сандализират обществото с разни цензурности в публичните домове, значи, не знам какво е приличие! Докарайте ги!

АНДЖЕЛО

Какво има, драги? Как се казваш и по каква работа идеш?

ЛАКЪТ

Моля за извинение, ваша чест, но аз съм старши стражар на негова светлост, бедния ни княз. Името ми е, с ваше позволение, Лакът. Като такъв аз се опирам на закона, ваша чест, и ви водя двама аргументирани нарушители на безпорядъка.

АНДЖЕЛО

На безпорядъка? Не са ли на порядъка?

ЛАКЪТ

Както ваша светлост каже, не ги знам точно на какво са, но че са порядъчни негодници, в това съм сигурен, а също и че нямат капка от светотатството, което всеки християнин трябва да профанира.

ЕСКАЛ

Това се получи добре. Не съм виждал по-рядък пазител на порядъка.

АНДЖЕЛО

Е? Що за хора са те... как ти беше името, Лакът ли? Хайде, казвай! Какво замлъкна?

ПОМПЕЙ

Той, като лакът, е само по ръгането в ребрата, ваша чест, не е по говоренето.

АНДЖЕЛО

А ти като какъв си, драги?

ЛАКЪТ

Той ли какъв е, ваша чест? Той е кръчмарски слуга, нещо като сводник; работи при една лошава жена, дете, както сме инфурнирани, са й съборили къщата, дете я е държала в предградията, и е открила баня, но и тя много съм съмнителен, че е лошо място, ваша чест.

ЕСКАЛ

А отде мислиш, че е тъй?

ЛАКЪТ

Жена ми, ваша чест, за която съм готов да се прокълна пред небето и ваша чест, че е напълно целопорочна...

ЕСКАЛ

Кой? Жена ти?

ЛАКЪТ

Да, ваша милост... защото, слава Богу, е точно каквато казвам!

ЕСКАЛ

И прав си да се проклинаш тогава.

ЛАКЪТ

И съм готов да се прокълна с нея заедно, че това заведение ако не е бардак, човек да не съм, защото е много лошава къща, ще знаете, ваша чест!

ЕСКАЛ

И откъде си тъй сигурен, стражарю?

ЛАКЪТ

Ами че от жена си, ваша чест, която, ако беше някоя почистоплътна, можеше да бъде забъркана в блудство, прелюбодеяние и прочие развратности.

ЕСКАЛ

По вина на онази жена ли?

ЛАКЪТ

Да, ваша милост, на онази мадам Свръхврът, но тя му плю в лицето и той е разбрал с кого има работа!

ПОМПЕЙ

Ще разрешите, ваша светлост, но не беше така.

ЛАКЪТ

Докажи го, честни човече, докажи го пред тези негодници тук!

ЕСКАЛ *(към Анджело)*

Чуйте го само как бърка думите.

ПОМПЕЙ

Тя сама, уважаеми, дойде при нас и понеже беше в напреднала бременност, много ѝ се щеше да си хапне, с извинение, варени сливи. Ние на него ден пък имахме само две вкъщи, останали в една чиния, не че беше скъпа чиния, от тези, за трийсе-четирсе стотинки парчето, сигурно ги знаете; е, не са китайски, но инак добри чинии...

ЕСКАЛ

Продължавай нататък, господине, чинията не е толкоз важна.

ПОМПЕЙ

То се знае, че не е, ваша милост. Какво значение може да има една чиния? Вие сте напълно прав. Връщаме се на темата. Както казах, госпожа Лакът беше в споменатото положение — и доста издута, което си е право, право! — и тъй като изяви охота да си хапне сливи, а пък

сливите в чинията бяха само две на брой, и то защото тук присъстващият господин Фрът, както казах, беше изял останалите, и нека прибавя, че си ги беше платил честно и почтено; даже, ако си спомняте, господин Фрът, аз нямах да ви върна три стотинки.

ФРЪТ

Да, тъй беше.

ПОМПЕЙ

Така, отлично! Вие бяхте в стаята и ако си спомняте, трошехте костилките на упоменатите сливи.

ФРЪТ

Да, наистина точно това правех.

ПОМПЕЙ

Така, отлично! И тогава аз ви казах, ако си спомняте, за онези двама наши познати, че няма да се излекуват от оная болест, сецате се, ако не пазят строга диета, така ли ви казах?

ФРЪТ

Точно така.

ПОМПЕЙ

Така, отлично! И тогава...

ЕСКАЛ

Стига! Твърде скучен шут си. На въпроса! Какво е било направено на госпожа Лакът, та тя се оплаква от вас? До това искам да се добера.

ПОМПЕЙ

До него, ваша милост, вече няма да се доберете толкоз бързо.

ЕСКАЛ

Нито пък аз съм се забързал в този смисъл.

ПОМПЕЙ

Но в края на краищата все пак ще успеете, с ваше позволение. Моля ви, погледнете тук присъстващия господин Фрът. Той има осемдесет лири годишен доход и баща му се помина на Все Светители. Нали беше на Все Светители, господин Фрът?

ФРЪТ

Вечерта преди празника.

ПОМПЕЙ

Така, отлично! Както виждате, тук се говорят истини. Той, уважаеми, седеше, както ви казах, на едно столче, ниско такова, в Стаята на гроздовете, така я наричаме... където вие най си обичате да седите. Кажете, обичате ли или не?

ФРЪТ

Обичам. Приятна стая. Просторна и топла зиме.

ПОМПЕЙ

Така, отлично! Тук се говорят истини.

АНДЖЕЛО

Това ще трае цяла руска нощ.
Оставям го на вас и се надявам,
че ще намерите добър предлог
да теглите един пердах на всички.

ЕСКАЛ

Натам отива. Сбогом, ваша милост.

Анджело излиза.

Е, приятелю, за последен път: какво сте направили на госпожа Лакът?

ПОМПЕЙ

Нищо за последен път, уважаеми.

ЛАКЪТ

Моля ви най-покорно, ваша милост, запитайте го какво е направил този тук на жена ми!

ПОМПЕЙ

И аз ви моля, уважаеми, запитайте ме!

ЕСКАЛ

Е, добре. Какво ѝ е направил този господин?

ПОМПЕЙ

Моля ви, ваша милост, погледнете господина в лицето. Господин Фрът, погледнете и вие към негова милост! За ваше добро е... Разгледахте ли лицето му, ваша милост?

ЕСКАЛ

Да, много добре.

ПОМПЕЙ

Не, моля ви, вгледайте се по-внимателно в него!

ЕСКАЛ

Добре, ето, гледам го.

ПОМПЕЙ

Виждате ли нещо лошо в това лице?

ЕСКАЛ

Не бих казал.

ПОМПЕЙ

Е, готов съм да се закълна върху писанието, че лицето е най-лошото нещо у него. Така. А щом лицето му е най-лошото нещо у него, как би могъл той да стори нещо лошо на съпругата на този ваш стражар? Бих помолил ваша милост да ми отговори на това.

ЕСКАЛ

Той е прав. Какво ще кажеш, старши?

ЛАКЪТ

Първо, ваша милост, заведението им е отдавна респектирано от нас; после и тоя тук е отдавна респектиран, а и господарката му — също.

ПОМПЕЙ

Кълна се, уважаеми, неговата жена се ползува с повече респект от всички нас.

ЛАКЪТ

Лъжеш, негоднико! Лъжеш, развратнико! Не е дошло още време някой да я респектира, който и да било!

ПОМПЕЙ

Ваша милост, тя беше респектирана от всички наравно с него, преди той да се ожени за нея.

ЕСКАЛ

Кой е по-умен тук. Правдата или Кривдата^[4]...? Вярно ли е това?

ЛАКЪТ

Ах ти, мерзавец! Ах ти, негодник! Ах ти, людоед, човекоядец и Ханибал! Тя да е била респектирана, преди да се ожения за нея? Ваша милост, ако аз самият съм се респектирал с нея, преди да се оженим, да не съм старши стражар на негова светлост, бедния ни княз! Докажи го, Ханибале развратни или ще те дам под съд за телесна увреда!

ЕСКАЛ

Пък ако ти зашлеви и една плесница, ще можеш да го съдиш за клевета.

ЛАКЪТ

Благодаря ви за съвета, ваша чест. Какво ще заповядате да направим на този безпорочен негодяй!

ЕСКАЛ

Тъй като този човек, старши, явно е извършил много незаконни действия, които може би ще успееш да разкриеш, остави го да продължи да ги върши, докато ги изясниш докрай.

ЛАКЪТ

Сърдечно благодаря, ваша светлост... Видя ли сега, развратнико, какво те сполетя! Продължавай негоднико, продължавай!

ЕСКАЛ

Откъде сте родом вие, господине?

ФРЪТ

От Виена, ваша милост.

ЕСКАЛ

Вярно ли е, че имате осемдесет лири годишен доход?

ФРЪТ

С ваше разрешение, имам.

ЕСКАЛ

Така... А ти какво работиш?

ПОМПЕЙ

Разливам пивото, ваша милост, сега съм на служба при една нещастна вдовица.

ЕСКАЛ

Името на господарката ти?

ПОМПЕЙ

Мадам Свръхврът.

ЕСКАЛ

Имала ли е повече от един съпруг?

ПОМПЕЙ

Девет, уважаеми. Името й Свръхврът е от последния.

ЕСКАЛ

Девет съпрузи! Приближете се, господин Фрът! Отсега нататък не желая да имате работа с кръчмарски слуги. Те ще ви изцедят до капка, а вие ще ги докарате до примка. Махайте се и да не съм чул повече за вас!

ФРЪТ

Благодаря, ваша милост. Аз и тъй влизам в пивница само когато ме насилят.

ЕСКАЛ

Достатъчно, господин Фрът. Сбогом.

Фрът излиза.

Ела сега ти, разливачо-разносвачо! Как се казваш?

ПОМПЕЙ

Помпей.

ЕСКАЛ

Помпей кой?

ПОМПЕЙ

Помпей Задника, ваша милост.

ЕСКАЛ

И наистина задникът ти има такива размери, че погледнат отзад, си Помпей Велики. Ти си донейде сводник, макар че криеш занаята си зад работата в кръчмата, нали тъй? Най-добре за тебе ще е да си признаеш.

ПОМПЕЙ

Уважаеми, аз съм беден човек, който също иска да живее.

ЕСКАЛ

И от какво искаш да живееш, Помпее? От сводничество, тъй ли?
А какво мислиш за този занаят, Помпее? Законен занаят ли е той?

ПОМПЕЙ

Ако законът го позволява, ваша милост.

ЕСКАЛ

Но законът не го позволява, Помпее, и няма никога да го позволи.

ПОМПЕЙ

Нима ваша милост смята да скопи или изврати всички младежи в града?

ЕСКАЛ

Не.

ПОМПЕЙ

Тогава, според скромното ми мнение, те ще си правят онази работа. Ако вземете мерки срещу флърците и клиентите им, няма защо да се плашите от сводниците.

ЕСКАЛ

Бъди спокоен, мерките няма да закъснеят. Ще играят брадви и бесилки.

ПОМПЕЙ

Ако обезглавявате всички, които престъпват по тази част, ваша милост, след десет години ще трябва да внасяте отнейде нови глави. Ако той закон издържи десет години, аз ще наема най-разкошния дом във Виена за три стотинки фронтонния метър. Като го доживеете, кажете, че Помпей ви го е казал!

ЕСКАЛ

Благодаря ти, драги Помпее, и в награда за предсказанието ще ти дам един съвет. Слушай добре: постарай се отсега нататък да не чуя

никакво ново оплакване от тебе. Дори и не това, че си останал да работиш на същото място. Инак, Помпее, ще те гоня до шатрите ти и ще бъда суров Цезар за тебе^[5]; или, казано с прости думи, Помпее, ще заповядам да те нашибат с камшик. За този път простено да ти е. Изчезвай!

ПОМПЕЙ

Благодаря ви, ваша милост, за добрия съвет...

Настрани.

... но ще го следвам, доколкото кажат съдбата и торбата.
С камшика, с който бият се коне,
ще плаши мен, храбреца? Как пък не?

Излиза.

ЕСКАЛ

Ела насам, драги Лакът! Ела насам, блюстителю на реда. От колко време изпълняваш тази служба?

ЛАКЪТ

От седем години и половина, ваша милост.

ЕСКАЛ

Почувствах по твоята опитност и усърдие, че доста време си служил. Седем години непрекъснато?

ЛАКЪТ

И половина, ваша милост.

ЕСКАЛ

Трябва да ти е струвало много мъки. Не е справедливо да те товарят тъй често с това бреме. Няма ли във вашия район и други способни за тази служба?

ЛАКЪТ

Между нас казано, уважаеми, малко са тия, дето имат пипе за нея. Щом изберат някого и той веднага гледа да прехвърли поста си на мене. И аз за някоя пара и друга им изкарвам сроковете.

ЕСКАЛ

Помисли все пак и ми донеси имената на шест-седем измежду най-способните в района ви!

ЛАКЪТ

У вас ли, ваша милост?

ЕСКАЛ

Да, вкъщи. Сбогом!

Лакът излиза.

Колко е часът?

СЪДИЯТА

Към единайсет.

ЕСКАЛ

Бихте ли желали да дойдете във къщи на обяд?

СЪДИЯТА

Със удоволствие.

ЕСКАЛ

Тежи ми много смъртта на Клавдио, но нямам начин да го спася.

СЪДИЯТА

Да, графът е суров.

ЕСКАЛ

Да си суров е нужно често пъти:

във прошката се бъдна грешка мъти...
Все пак горкият Клавдио!... За жалост
не можем му помогна. Да вървим!

Излизат.

---

[4] „... *Правдата или Кривдата...*“ — Правдата и Кривдата са познати алегорични фигури от средновековните мистерии. ↑

[5] „... *ще бъда суров Цезар за теб...*“ — намек, свързан с борбите за владичество над Рим между Гай Юлий Цезар (100–44 г. пр.н.е.) и Гней Помпей (106–48 г. пр.н.е.). ↑

ВТОРА СЦЕНА

Друга зала в дома на Анджело.

Влизат Тъмничарят и Слуга.

СЛУГАТА

Разглежда дело, но ще му доложа.
След малко ще е тук.

ТЪМНИЧАРЯТ

Благодаря ти.

Слугата излиза.

Ще го запитам пак. Кой знае, може да се смили. Извършил го е той като насън. Познат е този грях на хората от всеки чин и възраст и да умреш за него...

Влиза Анджело.

АНДЖЕЛО

Какво има?

ТЪМНИЧАРЯТ

Желаете ли да изпълним утре присъдата над Клавдио?

АНДЖЕЛО

Какво?

Не ти ли казах? Нямах ли писмо, та питаш пак?

ТЪМНИЧАРЯТ

Простете, ваша милост
появга след изпълнена присъда
съдът се е разкайвал, та си рекох...

АНДЖЕЛО

Върви, върви! Това е моя грижа.
Върши си службата или напускай!
Ще минем и без теб!

ТЪМНИЧАРЯТ

Покорно моля
да бъда извинен! Какво да правим
със Жулиета? Болките й вече
започнаха.

АНДЖЕЛО

Веднага премести я
на място по-удобно за родилки!

Влиза отново Слугата.

СЛУГАТА

Сестрата на осъдения моли
да я приемете.

АНДЖЕЛО

Сестра ли има?

ТЪМНИЧАРЯТ

Да, ваша чест. Най-нравствена девица,
която днеска-утре ще постъпи
във манастир, ако не го е вече
направила.

АНДЖЕЛО

Пуснете я да влезе!

Слугата излиза.

Прелюбодейката да се премести
и да получи нужните удобства,
но без излишества! Писмо ще следва.

Влизат Лучио и Изабела.

ТЪМНИЧАРЯТ

Да ви закриля Бог!

АНДЖЕЛИО

Почакай малко!...

Добре дошла, госпожице! Кажете!

ИЗАБЕЛА

Аз ида със молба към ваша милост.

Изслушайте я, моля ви се!

АНДЖЕЛИО

Слушам.

ИЗАБЕЛА

Един порок за мен е най-омразен

и най-достоеен за присъда строга.

Не бих го защитавала, но трябва;

а не би трябвало, ако не беше

таз битка между „искам“ и „не искам“

във моето сърце!

АНДЖЕЛИО

Към същината!

ИЗАБЕЛА

Аз имам брат, осъден да умре,

и моля ви: греха му осъдете,

но пощадете него!

ТЪМНИЧАРЯТ (*настрани*)

Дано Господ
даде ти дивен дар да убеждаваш!

АНДЖЕЛИО

Греха да съдим — грешника да пуснем?
Нима не знаете, че всеки грях е
осъден поначало? Що за длъжност
ще бъде моята, ако наказвам
простъпките, които и така
наказало е правото, а пускам
виновника да си върви по пътя?

ИЗАБЕЛА

Законът ви е прав, ала жесток!
Без брат останах. Бог да ви прости!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

Не се предавайте! Молете още!
Влачете се след него на колене!
Сграбчете робата му! За топлийка
не бихте молили така бездушно!
Притискайте го, казвам ви!

ИЗАБЕЛА

Кажете
наистина ли трябва да умре?

АНДЖЕЛИО

За жалост няма изход.

ИЗАБЕЛА

Има, има!
Ни хората тук долу, ни небето,
ако простите му, ще ви упрекнат

във мекота!

АНДЖЕЛО

Не искам да го сторя.

ИЗАБЕЛА

Но можете, ако го бихте искали?

АНДЖЕЛО

Не мога, щом не искам.

ИЗАБЕЛА

Но ако,
изпълнени от чувство като мойто,
вий бихте го направили, нали
светът не би пострадал от това?

АНДЖЕЛО

Осъден е, не може.

ЛУЧИО (*настрана към Изабела*)

По-горещо!

ИЗАБЕЛА

Защо? Нали изречената дума
ний можем да си взимаме назад?
О, вярвайте ми, никой външен символ —
корона кралска, шпага на наместник,
съдийска тога, жезъл на маршал —
дори наполовина не краси
тоз, който има право да го носи,
тъй както милостта. Ако се бяхте
сменили с брат ми, неговият грях
вий бихте сторили, а с вашта строгост
не би ви той осъдил!

АНДЖЕЛО

Престанете!

ИЗАБЕЛА

Властта ви аз да имах, а пък вие
да бяхте Изабела, нима щеше
да бъде тъй? О, не! Аз щях да зная
какво е да си съдник и какво —
присъда да очакваш!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

Ха така!

Това е жилката!

АНДЖЕЛО

Не може. Брат ви
престъпил е закона — вий напразно
хабите думите си.

ИЗАБЕЛА

О, горко му!

Ала защо? Със първороден грях
е всякоя душа, но оня, който
могъл би да използва туй най-лесно,
ни е посочил изход. Какво щеше
да стане, ако висшият ни съдник
по вашему речеше да ви съди?
О, само помислете си и мигом
от устните ви милостта ще литне
като крилато ангелче!

АНДЖЕЛО

Девойко,

не аз, законът е осъдил брат ви.
Да беше ми роднина, брат, син даже,
присъдата не бих му отменил!
Той утре ще умре!

ИЗАБЕЛА

О, Боже, утре!
Това е толкоз скоро! Утре? Не!
Смилете се! Та той не се е още
подготвил за смъртта си! Ний не колим
и птиците за кухнята си даже,
преди да дойде срокът им; нима
по-лошо ще обслужваме небето,
отколкото небцето си? Любезни,
добри ми господарю, помислете:
кой нявга е умрял за този грях,
а колко са го вършили!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

Отлично!

АНДЖЕЛО

Законът и тогава беше жив,
но дремеше: те нямаше да смеят
да го извършат, ако оня, който
бе първи стъпнал уставите, беше
получил своето. А сега законът
е буден и нащрек; той вижда ясно
в стъкло на прорицател всички язви,
които би могло да породи
нехайството, и за да спре навреме
раз плода им ужасен, днес ги смазва
в зародиш!

ИЗАБЕЛА

Проявете малко жалост!

АНДЖЕЛО

Най-много жалост проявявам аз,
когато проявявам справедливост,
защото тъй пожалвам тез незнайни,
които ненаказаният грях

би заразил, и плащам по заслуга
на който злото дело е извършил,
като не го оставям да живее,
та зло да върши още. Утре брат ви
ще трябва да умре!

ИЗАБЕЛА

И значи вие
приложили сте първи този закон
и брат ми пръв от него ще загине?
Добре е мощ да имаш на гигант,
но е ужасно, ако по гигантски
прилагаш я!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

Отлично! В този дух!

ИЗАБЕЛА

Да можеха дарените със власт
да мятат мълнии, то Зевс не щеше
да има мир, защото всеки дребен
чиновник на земята би използвал
небето му, за да гърми и тряска
без спиране! О, сило милосърдна,
със своята светкавица ти цепиш
дъба могъщ, но мирта пощадяваш,
а гордият човек, опит от капка
нетрайна, кратка власт и сляп за своята
трошлива същност, пред небето скача
с гримаси на ядосана маймуна,
които карат ангелите горе
да ронят сълзи, тъй като не са
със нрава ни и смъртни като нас,
та да измрат от смях!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

Така, така!

Омеква, чувствам!

ТЪМНИЧАРЯТ (*настрани*)

Бог да ѝ помага!

ИЗАБЕЛА

Ний себе си и своя ближен мерим
с различни мерки. Остроумец само
е знатният, когато се шегува
със църквата; беднякът щом го стори,
кощунствува!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

На прав сте път. Така!

ИЗАБЕЛА

Кое е ужасно богохулство
за простия войник, е волно слово
за командира му!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

И туй сте чули?

Умница! Продължавайте нататък!

АНДЖЕЛО

Защо са всички тези поговорки?

ИЗАБЕЛА

Защото властникът и да е грешен,
цяр има, който скрива за омото
душевните му язви. Надзърнете
във себе си, разпитайте самичък
сърцето си дали не знае то
греха на брат ми! Ако се признае
виновно в същата природна слабост,
не го оставяйте да изрече
смъртта му чрез езика ви!

АНДЖЕЛО (*настрани*)

О, Боже,
тя брани го тъй страстно, че събужда
страстта във мен!... Аз трябва да вървя.

ИЗАБЕЛА

Една минутка още, господарю!

АНДЖЕЛО

Елате утре пак! Ще си помисля.

ИЗАБЕЛА

Не, чуйте какъв подкуп ще ви дам!
Върнете се!

АНДЖЕЛО

Какво? На мене подкуп?

ИЗАБЕЛА

Да, в ценности такива, че небето
ще ги дели със вас!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)

А, виж, тъй може!

ИЗАБЕЛА

Не в злато и не в камъни, чиято
цена мени се с хорските прищевки,
а във слова молитвени, които
към Бога преди изгрев ще излитат
от устните на деви непорочни,
откъснали душите си от този
суетен свят!

АНДЖЕЛО

Добре. Елате утре!

ЛУЧИО (*настрани към Изабела*)
Чудесно! Туй му стига! Да вървим!

ИЗАБЕЛА
Небето да ви пази!

АНДЖЕЛО (*настрани*)
Чул те Господ,
защото съм обхванат от съблазън,
която прави чистите молитви
да действат срещу себе си!

ИЗАБЕЛА
Простете,
кога да ви потърся, господарю?

АНДЖЕЛО
По всяко време утре преди обед.

ИЗАБЕЛА
Да ви закриля Господ, ваша чест!

Излиза заедно с Лучио и Тъмничаря.

АНДЖЕЛО
Да, мойта чест — от твойта добродетел!
Как стана туй? И кой е по-виновен:
тоз, който съблазнява, или който
оставя се да бъде съблазнен?
Тя — не, във всеки случай! С нищо тя
не ме е изкушавала! Аз само
смърдя, подобно леш край теменужка,
разлагащ се под слънцето, което
дарява нея с цвят и аромат!
Възможно ли е скромността да мами

по-силно от безсрамната покана;
да искаме при толкоз празно място
да срутим храма, за да изградим
над него своя нужник! Пфу, пфу, пфу!
Какво си, Анджели? Къде отиваш?
Безчестно я желаяш за това, че
е честна тя. Тогаз помилвай брат й!
Разбойниците прави са да грабят,
щом съдникът краде! Нима съм влюбен,
та жаден съм да чуя пак гласа й,
очите й да видя? Сякаш съм е!
О, бяс лукав, светеца ти ловиш
на стръв от святост! Няма по-опасна
съблазън от оназ, която тласка
човека от любов към чистотата
да хлътне в грях. Как стана? Ни една
развратница със чарове и опит
не е успявала да развълнува
кръвта във мен, но таз девойка чиста
ме покори изцяло!... А до днеска
на влюбените гледах аз със смях
и чудех се какво се случва с тях!

Излиза.

ТРЕТА СЦЕНА

В затвора.

Влизат Князът, преоблечен като монах, и Тъмничарят.

КНЯЗЪТ

Мир вам! Нали сте вие тъмничарят?

ТЪМНИЧАРЯТ

Да, аз съм, отче. За какво ви трябвам?

КНЯЗЪТ

Водим от милостта и направляван
от благия ни орден, ида тука
да посетя злочестите души
зад тез решетки. Както е редът,
пуснете ме при тях и ми кажете
на всекиго вината, та да мога
да им окажа помощ!

ТЪМНИЧАРЯТ

Бих направил
и повече за вас.

Влиза Жулиета.

Да почнем с таз.
Девойка прелестна от знатен род,
която е допуснала честта й
да изгори от пагубния дъх
на младия й плам. Сега е трудна,
а този, който сторил е бедата,
осъден е на смърт. Младеж такъв, че
да стори втори грях му по приляга,
отколкото да мре за този пръв!

КНЯЗЪТ

Кога е срокът му?

ТЪМНИЧАРЯТ

Изглежда утре...

Към Жулиета.

Вий стойте тук! Ще дойдат да ви вземат.

КНЯЗЪТ

Разкайваш ли се, млада хубавице,
за сторения грях?

ЖУЛИЕТА

Да, благи отче,
и нося със търпение срама му.

КНЯЗЪТ

Тогаз ще те науча да разпиташ
тъй своята съвест, че да разбереш
дали е искрено, или притворно
разкайването ти.

ЖУЛИЕТА

Аз слушам, отче.

КНЯЗЪТ

Обичаш ли тоз, който е причина
за твоето нещастие?

ЖУЛИЕТА

Да, както
обичам таз, която е причина
за неговото.

КНЯЗЪТ

Значи във греха
взаимно сте се тласнали?

ЖУЛИЕТА

Взаимно.

КНЯЗЪТ

Тогава ти по-грешна си от него.

ЖУЛИЕТА

Признавам го и кая се за туй.

КНЯЗЪТ

Така и трябва, дъще, но дано
се каеш не зарад срама, до който
грехът те е довел, защото туй
би значело, че жалиш не небето,
а само себе си; че би желала
да си спестила Божията скръб
не от любов към Бога, а от страх
пред неговия съд.

ЖУЛИЕТА

Не, аз се кая,
защото съм сгрешила, а срама
приемам с радост.

КНЯЗЪТ

И упорствай в туй!
Разбрах, че съучастникът ти утре
ще трябва да умре. Утеха сетна
ще ида да му дам. Benedicite^[6]!

Излиза.

ЖУЛИЕТА

Ах, утре да умре? О, страшна милост,
живот ми ти даряваш не по-светъл
от мрака в гроба!

ТЪМНИЧАРЯТ

Жалко за младежа!

Излизат.

---

[6] „*Benedicite*“ (лат.) — Благослови, Господи! ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Зала в дома на Анджело.

Влиза Анджело.

АНДЖЕЛО

Молитвата и разумът ми бягат
в противни направления! Към Бога
изпращам куха реч, а мисълта ми
държи се вкопчана за Изабела!
Преживям само Божието име,
но сладни възжеления издуват
сърцето ми! Политиката мъдра,
която толкоз учех, ми е вече
омразна като книга, досадила
от много четене, а свойта тежест,
с която — само някой да не чуе! —
гордеех се, днес чувствавам по-лека
от перушинката, която литва
при първо духване. О, сан висок,
как често ти със блясъка си вдъхваш
страх в бедните душици и привързваш
към своята измамлива привидност
най-мъдрия дори! О, плът, ти плът си,
но щом изпишем надписа „благ ангел“
върху рога на дявола, той в миг
престава да е дявол.

Влиза Слуга.

Какво има?

СЛУГАТА

Една сестра, на име Изабела,
желае да ви види.

АНДЖЕЛО

Покани я!

Слугата излиза.

О, Боже, защо всичката ми кръв
се сбра в сърцето ми и дава нему
премного работа, а в също време,
оскъдна в крайниците, ги лишава
от мощ и пъргавост?...

Тъй някой щом припадне, множеството —
уж всеки да помогне! — неразумно
над него струпва се и му отнема
живителния въздух; и пак тъй
тълпата верноподана, съзряла
обичния си крал, отвред се стича
и своята недодялана любов
превърща в оскърбление.

Влиза Изабела.

Здравейте!

ИЗАБЕЛА

Дойдох да чуя висшата ви воля.

АНДЖЕЛО

Бих предпочел да знаехте за нея,
отколкото да питате каква е.
Девойко, брат ви трябва да умре.

ИЗАБЕЛА

А, значи тъй? Да ви закриля Бог!...

Тръгва си.

АНДЖЕЛО

Той трябва да умре, но е възможно

да се отложи неговата смърт,
така че да живее не по-малко
от двама ни.

ИЗАБЕЛА

А вий ли ще решите
кога да бъде тя?

АНДЖЕЛО

Да, аз...

ИЗАБЕЛА

Тогава,
каквата и отсрочка да получи,
възможност дайте му да се подготви
за Господния съд?!

АНДЖЕЛО

С такъв порок?
Еднакво недостоен е за прошка
тоз, който на природата отнема
един живот, създаден не от него,
и онзи, който зарад плътска сласт
сече подобия на Господ-Бога
в матрици незаконни! В тез два гряха —
убийство на живот, създаден честно,
и леене безчестно на живот
в неосветен калъп — човек изпада
еднакво лесно.

ИЗАБЕЛА

Толкоз строго съдят
там горе, не тук долу!

АНДЖЕЛО

Щом е тъй,
натясно ей сега ще ви поставя!

Отговорете ми на този въпрос:
дали, за да спасите своя брат
от смъртната присъда, вие бихте
отдали непорочното си тяло
на осквернение, като онази,
с която този ваш брат е вършил блудство?

ИЗАБЕЛА

Повярвайте, живота си ще дам,
душата — не!

АНДЖЕЛО

За нея не говорим.
Изнудените грехове се вписват,
но не тежат на сметката.

ИЗАБЕЛА

Какво?

АНДЖЕЛО

Не ви го гарантирам. Утре мога
да кажа и обратното. Но чуйте:
чрез моята уста законът иска
смъртта на брат ви. Няма ли да има
и милост във греха, чрез който той
би бил спасен?

ИЗАБЕЛА

Спасете го за Бога!
Върху душата си поемам риска —
това не ще е грях, а чиста милост.

АНДЖЕЛО

Ако със риск за своята душа
сама спасите го, то милостта ви
ще заличи греха.

ИЗАБЕЛА

Щом грях за мен е
това, че моля ви за своя брат,
приемам този грях; щом грях за вас е
молбата ми да чуете, аз Бога
ще моля всяка утрин да го включи
във моите грехове, та с нито грам
на вас да не тежи!

АНДЖЕЛО

Не, чуйте, чуйте!
Ний с вас се разминаваме. Или
невежа сте, или сте лицемерка.
А туй не е добре.

ИЗАБЕЛА

Ах, нека бъда
невежа и единствено да мога
в смирение набожно да съзнавам
незнанието си!

АНДЖЕЛО

Така се черни
умът ни, за да блесне, също както
закритата зад черна маска хубост
ни лъже, че е двойно по-сияйна,
отколкото е всъщност. Затова
по-грубо ще говоря, та да бъдем
наясно по въпроса. Значи брат ви
ще трябва да умре.

ИЗАБЕЛА

Така.

АНДЖЕЛО

При туй
вината му по нашия закон

покрива се с присъдата ни.

ИЗАБЕЛА

Вярно.

АНДЖЕЛИО

Да предположим, че единствен начин да го спасите — и със туй не казвам, че има такъв начин, само в спора допускам го — е във това, че вас, сестра му, възжелае някой, който могъл би — с връзки, с власт — да го изтръгне от строгия закон, и вие трябва или с плътта си да го надарите, или на смърт да обречете брат си — кое ще сторите?

ИЗАБЕЛА

Това, което бих сторила за себе си, ще сторя за бедния си брат. Ако ме биха заплашили със смърт, аз бих приела браздите от камшика за рубини, за ешафода бих се разсъблякла като за брачно ложе, но не бих отдала своето тяло на позора!

АНДЖЕЛИО

Тогаз ще трябва брат ви да умре.

ИЗАБЕЛА

Това ще бъде най-добрият избор. По-хубаво е той да се прости с един живот, отколкото сестра му за него да загуби цяла вечност.

АНДЖЕЛИО

А туй не ще ли бъде безсърдечност
като присъдата, която вие
нападате?

ИЗАБЕЛА

Безкористната милост
и подкупът порочен са от два
различни дома; нямат капка родство
спасяването по греховен начин
и прошката законна!

АНДЖЕЛО

А доскоро
наричахте закона деспотичен
и ми представяхте греха на брат си
като невинна волност.

ИЗАБЕЛА

Извинете!
За да постигнем своята цел, ний често
говорим не това, което мислим.
В защита на един любим човек
почти простих един омразен грях.

АНДЖЕЛО

Кой няма слабости!

ИЗАБЕЛА

Да, ако брат ми
наследник бе единствен на греха —
а не един от многото — бих рекла:
„Той трябва да умре!“

АНДЖЕЛО

Жените също
са крехки.

ИЗАБЕЛА

Да, като огледалата,
в които се оглеждат и които
дробят се така лесно, както лесно
сглобяват своите образи. Жените!
Да им помага Бог! Мъжете само
развалят се, когато ги използват!
Триж крехки наречете ни, защото
сме слаби както телом, тъй и духом
и леко податливи към измамни
внушения.

АНДЖЕЛО

В това съм убеден.
И след това признание — понеже
и ний не сме тъй здрави, че грехът
да не поклаща нашата постройка —
от вашите слова ще се възползвам
във спора ни. Бъдете, Изабела,
каквато сте: жена. Оназ, която
желае да е повече, е нищо.
А ако искате да сте жена —
тъй както явствува от външността ви —
безстрашно обявете го, облекла
одеждата, открай предназначена
за пола ви!

ИЗАБЕЛА

Аз знам един език,
недейте го напуска, господарю!

АНДЖЕЛО

Желая те, разбираш ли?

ИЗАБЕЛА

И брат ми
желаеше Жулиета и затуй

вий казвате, че трябва да умре!

АНДЖЕЛО

Не ще умре, дадеш ли ми любов!

ИЗАБЕЛА

Аз зная, вашта нравственост говори
със волност, чужда ней, за да подмамва
околните!

АНДЖЕЛО

Кълна се във честта си:
което казах ти, е чиста правда!

ИЗАБЕЛА

Голяма чест и много чиста правда!
Двуличник, лицемер! Лукав измамник!
Сега узнах те! Анджело, пази се!
Веднага, тук, със тази си ръка
помилване на брат ми подпиши
или ще разтръбя какъв човек си!

АНДЖЕЛО

И кой ще ти повярва, Изабела?
Със своето неопетнено име,
безгрешен жизнен път, обществен сан
така ще надделея аз над твойто
нешастно обвинение, че ти
назад ще си го глътнеш, придобило
вкуса на клеветата. Вече почнах
и пуснал съм юздите на страстта си!
Отговори на жарката ми жажда,
отхвърлила руменина и свян,
лъжливо забраняващи онуй,
което й се ще! Отдай плътта си
на моето желание и брат ти
ще бъде жив; ако ли не, то знай,

не само ще умре, но ще плати
с ужасни мъки твоето упорство!
До утре сутрин отговор ще чакам
или заклевам се в страстта, която
изгаря ме, ще бъде безпощаден!
И можеш да раздрънкаш всичко туй —
ще натежи над твойта правота
неправдата във моята уста.

Излиза.

ИЗАБЕЛА

Кому да се оплача? Ще го кажа,
но кой ще ми повярва? О, тез страшни
уста на властници, които пръскат
похвали светли и присъди мрачни
по свое хрумване, безсрамно карат
закона да отмерва реверанси
пред личната им воля и разтеглят
добро и зло в посоката, която
изнася им! При брат си ще отида!
Макар и сторил грях от буйна кръв,
духът му благороден е и зная,
той сто глави да има, ще ги сложи
на сто дръвника, но не ще допусне
сестра му да остави свойто тяло
на поругание! И тъй решавам:
живот на брат за чест моминска давам!
Таз вест от мене ще узнае той,
за да умре с достойнство и в покой.

Излиза.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В затвора.

Влизат Князът, преоблечен като монах, Клавдио и Тъмничарят.

КНЯЗЪТ

И значи тъй, надяваш се на прошка?

КЛАВДИО

Нещастниците нямат други лек освен една надеждата. И аз съм готов за смърт с надежда за живот.

КНЯЗЪТ

В смъртта бъди уверен — тъй по-сладки за теб ще бъдат и живот, и смърт!
„Живот — кажи си, — ако те загубя, ще съм загубил нещо ценно само за лудия. Какво си ти? Лек дъх, зависим от небесните светила, които всекичасно блъскат твоя нетраен дом. Ти шут си на смъртта, защото се стремиш със всички сили да я избегнеш, а задъхан тичаш към нея все. В теб няма благородство, защото утоляваш с низки средства потребностите си. Не си и храбър, защото раздвоеното езиче^[7] на някакъв си червей те смразява със смъртен страх. Най-сладкият ти отдих е във съня и ти зовеш го често, а ужасява те смъртта, която е също сън. Не си единен ти, защото състоиш се от безбройни

частици земен прах. Не си щастлив,
защото, сляп към туй, което имаш,
за друго алчен си. Не си надежден,
защото сменяш страсти и прищевки
със месеца. Богат, ти пак си беден,
защото мъкнеш своите кюлчета
като магаре цял живот, дорде
смъртта те разтовари. Близък нямаш,
защото даже твоите синове,
издънки на чреслата ти, проклинат
паралича, подаграта, катара
за туй, че още жив си. Нямаш всъщност
ни младост, нито старост, а ги виждаш
като във сън на сит стомах, защото
на младост състаряваш се да просиш
пара от стиснати паралитици,
а щом забогатееш, вече стар си
и нямаш жар и сили да се радваш
на своето богатство. Но тогава
какъв живот си ти? Та ти по-лош си
от двеста смърти! Ала на, за нас
е страшна милостивата, която
ти слага край!"

КЛАВДИО

Благодаря ви, отче.
Бях жаден за живот — затуй умирам,
но, жаждайки смъртта, живот намирам.
По-скоро тя да идва!

ИЗАБЕЛА (отвън)

Отворете!
Мир вам и Господ-Бог да ви помага!

ТЪМНИЧАРЯТ

С такъв привет е гостът вред приет.

Влиза Изабела.

Добре дошла, девойко!

КНЯЗЪТ

Не след много
ще дойда пак при тебе, драги момко.

КЛАВДИО

Благодаря ви, милосърдни отче.

ИЗАБЕЛА

Ще мога ли да поговоря с брат си?

ТЪМНИЧАРЯТ

Разбира се... Сестра ви е дошла.

КНЯЗЪТ

Две думи, тъмничарю!

ТЪМНИЧАРЯТ

Сто дори!

КНЯЗЪТ

Укрийте ме така, че да ги чувам!

Излиза заедно с Тъмничаря.

КЛАВДИО

Каква утеха носиш ми, сестрице?

ИЗАБЕЛА

Чудесна като всичките утехи.
Граф Анджели, понеже има връзки
със небесата, мисли да те прати
за постоянен свой посланик там.
Така че стягай се, злочести братко!
Пътуваш утре.

КЛАВДИО

Значи няма изход.

ИЗАБЕЛА

Не, братко мой, освен единствен, който,
за да спаси една глава, разкъсва
едно сърце.

КЛАВДИО

Но значи все пак има?

ИЗАБЕЛА

Да, има, братко. Твоят съдия
предлага ти пощада сатанинска,
която, ако ти я пожелаеш,
живот ще ти даде, но във окови
ще те държи до смърт!

КЛАВДИО

Затвор до гроб?

ИЗАБЕЛА

Добре го каза, да, затвор до гроб,
дори да имаш всичките простори
на тоя свят!

КЛАВДИО

Но как това ще стане?

ИЗАБЕЛА

Ще стане то, ако се съ согласиш
честта си да обелиш и останеш
оголен във срама.

КЛАВДИО

Доизясни се!

ИЗАБЕЛА

О, Клавдио, страхувам се за тебе!
Боя се, че би могъл да поставиш
пет-шест години треска на тоз свят
над вечната си чест. Дали ще смогнеш
да тръгнеш към смъртта? Ужасна тя е
най-вече с ужаса от нея в нас
и бръмбарчето под крака ни чувства
телесната си болка силно, както
когато мре гигант!

КЛАВДИО

Не ме обиждай!

Нима си мислиш, че ще черпя смелост
от нежността на цветето? Щом трябва,
ще припна към смъртта като жених
с отворени обятия!

ИЗАБЕЛА

Това е реч на брат ми! Гроба бащин
аз чувам да говори! Да, мой братко,
аз вярвам в тебе — твърде благороден
си ти, за да спасяваш с низки сделки
живота си! Тоз външно свят наместник,
чиито образ твърд и хладна реч
кълват и давят младите безумства,
тъй както дави и кълве соколът
пернатите си жертви, бил цял демон;
ако могъл би някой да изчерпи
зловонната му тиня, той, о, братко,
би се оказал блато, по-дълбоко
от пъкъла!

КЛАВДИО

Граф Анджелио? Светецът?

ИЗАБЕЛА

Лукавство дяволско! Притворство адско!
Под святата си дреха той прикривал
най-грешна плът! Представяш ли си, братко,
ако му дам аз девството си, той
ще те освободи!

КЛАВДИО

Не е възможно!

ИЗАБЕЛА

О, да! И ако аз извърша този
позорен грях, на тебе да го вършиш
ще позволи и в бъдеще! Аз трябва
таз нощ да сторя туй, което даже
да кажа се гнуся, или ти утре
не ще си жив!

КЛАВДИО

Ти няма да го сториш!

ИЗАБЕЛА

Живота ми да бе поискал само,
аз бих го хвърлила като карфица!

КЛАВДИО

Благодаря ти, скъпа Изабела!

ИЗАБЕЛА

Готви се, значи, за смъртта си утре!

КЛАВДИО

Да, да... Нима във него има страст,
та тъй се гаври със закона, който
сам иска да наложи... Този грях
навярно не е грях или поне е
най-малко смъртният от седемте...

ИЗАБЕЛА

Най-малко смъртен?

КЛАВДИО

Ако беше инак,
нима той, мъдрият, се би обрекъл
на вечни мъки зарад миг наслада?...
О, Изабела!

ИЗАБЕЛА

Какво ми казва моят брат?

КЛАВДИО

Сестрице,
смъртта е страшно нещо.

ИЗАБЕЛА

А срамът —
ужасно, братко!

КЛАВДИО

Да, но да умреш
и да отидеш кой знай где, да гниеш
в студен затвор; туй нещо живо, топло,
подвижно и чувствително да стане
на буца кал; а нежната душа,
за радости способна, да се гърчи
сред огнени реки или да зъзне
във областта на многослоен лед;
от ветрове невидими пленена,
безспирно да се носи с бясна скорост
около туй кълбо; да вие в мъки,
по-страшни от най-страшните, които
въображението би могло
да си представи!... Не, сестрице, не!
Най-страшният живот, със който могат

оскъдност, болести, тъмница, старост
да ни дарят, е рай пред туй, с което
заплашва ни смъртта!

ИЗАБЕЛА

О, Боже мой!

КЛАВДИО

Сестрице, помогни ми да живея!
Дългът роднински тъй ще възмезди
греха, със който си спасила брат си,
че този грях ще стане благо дело,
повярвай ми!

ИЗАБЕЛА

О, низък страхопъзльо!
О, подла твар! О, жалък нечестивец!
Не чувстваш ли, че в туй да се посееш
върху позора сестрин има лъх на
кръвосмесителство? Какво да мисля?
Опазил Господ, майка ми да е
играла с други тайно от баща ми,
защото иначе как тоз гаден плевел
ще бъде негов кълн! Умри! Гини!
С едно покланяне да можех само
да те спася, не бих се поклонила!
Молитви хиляди за твойта смърт
ще чуе Бог от мен и ни една —
за твойто избавление!

КЛАВДИО

Не, чуй ме,
почакай, Изабела!

ИЗАБЕЛА

Срамно! Пфу!
Не грешник млад си ти, а стар развратник

и милостта към тебе би била
сама тя сводница! Да, най-добре е
по-бързо да умреш!

КЛАВДИО

Но, Изабела!...

Влиза отново Князът.

КНЯЗЪТ

Една-едничка дума, млада сестро!

ИЗАБЕЛА

Какво желаете?

КНЯЗЪТ

Ако не ви е скъпо времето, бих ви помолил за кратък разговор.
Това, което ще ви поискам, е от полза и за вас.

ИЗАБЕЛА

Излишно време нямам и колкото ви отделя, ще бъде откраднато
от други дела. Все пак ще ви изслушам.

КНЯЗЪТ (*настрани към Клавдио*)

Сине мой, чух разговора между тебе и сестра ти. Анджело не е
имал намерение да я разврати, а само е искал да изпита нейната
добродетелност, за да провери своите знания за човешката природа.
Благочестива по душа, сестра ти му е дала високонравствения отказ,
който той е желал да получи. Аз съм негов изповедник и зная, че това
е самата истина; затуй стягай се за смъртта! Недей залъгва мъжеството
си с празни надежди. Утре ще умреш. Върви и, коленичил, готви
душата си!

КЛАВДИО

Нека само поискам прошка от сестра си! Толкова охладях към
живота, че моля небето да ме избави по-скоро от него!

КНЯЗЪТ

Упорствуй в това! Сбогом!

Клавдио излиза.

Тъмничарю, две думи!

Влиза отново Тъмничарят.

ТЪМНИЧАРЯТ

Какво желаете, отче?

КНЯЗЪТ

Да си отидете, както дойдохте. Оставете ме насаме с тази девойка. Моят дух и това расо ви обещава, че тя няма да пострада от това.

ТЪМНИЧАРЯТ

Щом искате.

Излиза.

КНЯЗЪТ

Десницата, която ви е дала хубост, ви е одарила и с добро сърце, а добротата, която лесно отдава хубостта си, трудно остава хубава за дълго; но целомъдрието е същина на вашия характер и то ще ви опази прекрасна докрай. Случайно узнах за попълзновенията на граф Анджело към вас и бих се удивил на провала му, ако човешката слабост не ни даваше всеки ден подобни примери. Какво ще сторите, за да задоволите наместника и спасите брата си?

ИЗАБЕЛА

Сега отивам да му дам отговор. По-добре брат ми по закон да умре, отколкото синът ми да се роди незаконен. Но, о, колко много се е излъгал добрият ни княз в своя Анджело! Ако той някога се завърне и аз успея да се добера до него, нека останат тези уста без глас, ако не разкрият как той е управлявал!

КНЯЗЪТ

Това е добро, но както стоят сега нещата, той ще се изплъзне от вашето обвинение: искал е само да изпита твърдостта ви. Затуй изострете слуха си за моя съвет. Желанието ми да ви помогна съзира изход от трудността. Струва ми се, че вие можете по напълно честен начин да сторите заслужено благодеяние на една онеправдана девойка; да спасите своя брат от яростта на закона, без да опетните своята чест; и да доставите голяма радост на отсъстващия княз, в случай че той, завърнал се, би чул за постъпката ви.

ИЗАБЕЛА

Умолявам ви, продължавайте, отче! Моят дух е готов да извърши всичко, което е в духа на благочестието.

КНЯЗЪТ

„Доброто страх не знае и храбра честността е!“ Не сте ли чували за Мариана, сестрата на Фредерик, храбреца, който загина в морето?

ИЗАБЕЛА

Чувала съм за нея и винаги добри думи придружаваха името ѝ.

КНЯЗЪТ

Граф Анджелио трябваше да се ожени за нея — беше ѝ дал вече годечна клетва и определил деня на сватбата, но преди да дойде този ден, корабът на брат ѝ Фредерик претърпя крушение и потъна, отнасяйки със себе си зестрата на сестра му. Бедната девица получи тежък удар: изведнъж тя загуби един благороден и уважаван брат, изпълнен към нея с обич и внимателност; с него — основната част на своето богатство, сватбената си зестра; а с него и с нея — своя обречен съпруг, благообразния Анджелио.

ИЗАБЕЛА

Как е възможно? Нима той я е изоставил?

КНЯЗЪТ

Изостави я в сълзи, без да пресуши с топли думи нито една от тях; глътна си обратно всички обети под предлог, че уж бил открил неща, накърняващи честта ѝ; захвърли я в обятията на скръбта по него, сам мрамор пред сълзите ѝ, които го миеха, без да могат да го смекчат!

ИЗАБЕЛА

Колко милосърдна би била смъртта, ако си прибереше тази злочеста девойка! Колко покварен е животът, щом оставя мъчителя ѝ на тоя свят. Но как би могла тя да извлече полза от моя случай?

КНЯЗЪТ

Нейната рана много лесно може да бъде излекувана от вас, като при туй лечението ѝ ще спаси вашия брат, опазвайки ви от безчестие.

ИЗАБЕЛА

Покажете ми как, добри отче!

КНЯЗЪТ

Изоставената годеница храни още любов към графа; нещо повече — неговата грубост, вместо да угаси — както разумът би очаквал — чувството ѝ, го е направила — както прави препятствието в пътя на реката — по-бурно и неудържимо. Идете при граф Анджелио и отговорете на желанията му с правдоподобно покорство; съгласете се напълно с исканията му, като му поставите следните условия: първо, срещата ви да трае кратко; после, да бъде нощем, в мрак и мълчание; и най-сетне, мястото да бъде удобно за вас. Когато той приеме всичко това — сега иде главното, — ще посъветваме онеправданата девойка да се яви тя на срещата вместо вас; след това, ако любовната им връзка излезе наяве, той ще бъде принуден да възстанови честта ѝ. И така брат ви ще е спасен, чистотата ви — опазена, бедната Мариана — ощастлива, а поквареният наместник — изобличен. Аз ще убедя и подготвя девойката за срещата с графа. Ако вие се съгласите да участвувате в този кроеж, двойната полза от него ще оправдае измамата, на която той се гради. Какво ще кажете за това?

ИЗАБЕЛА

Вече само представата за успеха ме изпълва с радост, а аз горещо вярвам, че ще го постигнем!

КНЯЗЪТ

Това ще зависи в голяма степен от вас. Вървете веднага при графа! Ако той ви поиска в леглото си тази нощ, обещавайте му, че ще го задоволите. Аз отивам незабавно в „Свети Лука“ — там в самотно имение живее отхвърлената Мариана. Потърсете ме при нея! И не се бавете с графа — всичко трябва да стане бързо!

ИЗАБЕЛА

Сбогом, добри отче! Благодаря ви за помощта!

Излизат.

---

[7] "... раздвоеното езиче..." — израз, свързан с ненаучното убеждение, че отровните змии „жилят“ с езика си. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пред затвора.

Влизат, от една страна, Князът, в расо; от друга — Лакът, Помпен и Стражи.

ЛАКЪТ

Не, ако законът ви остави да търгувате с мъжете и жените като с добитък, светът ще се напълни с незакономерни копелета!

КНЯЗЪТ

О, небеса! Това пък какво е?

ПОМПЕЙ

Тоя свят помръкна, откак от двата вида лихварство тъкмо по-веселия забраниха, а лошия законът го остави да се облича в тежка шуба, и то с лисичата кожа отгоре, а с агнешката отдолу, за да показва, че хитростта винаги като по-богата е взимала връх над невинността.

ЛАКЪТ

Хайде, върви, върви!... Помози Бог, отче!

КНЯЗЪТ

И на тебе, сине! С какво те е оскърбил този човек?

ЛАКЪТ

Той закона оскърби, отче! И освен това е заподозрителен като крадец, защото намерихме в него един особен малък шперц, който беше съответствено изпратен на наместника.

КНЯЗЪТ

Пфу, сводник! Долен сводник! Ти живееш от мерзостта, в която вкарваш други.
Не си ли си помислял какво значи корем да пълниш, да обличаш гръб

за сметка на греха? Не си ли казваш:
от техните развратни, скотски ласки
аз пия, ям, обличам се, живея?
Нима си мислиш, че като живееш
от тъй зловонни средства, това може
да се зове „живот“? Върви и кай се!

ПОМПЕЙ

Той, вярно, отче, понамирисва малко нещо, но аз имам
доказателства, че...

КНЯЗЪТ

Ако Лукавият те е снабдил
със доказателства, че имаш право
да вършиш грях, това доказва само,
че си служител негов!... Във затвора!
Откарай го, стражарю — само в него
оправя се такава долна твар!

ЛАКЪТ

Първо трябва да го отведа при наместника, отче. Той го е
предупредил съответствено. Той, наместникът, сводниците не може да
ги търпи. Ако си сводник и отидеш при него, по-добре да си на сто
мили далече.

КНЯЗЪТ

Да беше всеки от порока скрит,
тъй както някои си дават вид!

Влиза Лучио.

ЛАКЪТ

Вратът му завижда на корема ви, отче, но скоро и него ще го
стегне въжетото!

ПОМПЕЙ

Съзирам спасител, подушвам поръчител! Този, който иде, е мой стар приятел!

ЛУЧИО

Какво става, благородни Помпее? Зад колесницата на Цезар, а? Нима те водят в триумф? И защо не виждам ни една от твоите Пигмалионови статуи, току-що оживели^[8], дето човек може да ги получи веднага с едно бръкване в джоба? Каза ли нещо, а? Какво е мнението ти за твоя занаят, поминък и живот? Той май че се е удавил в последния порой? Защо мълчиш, миткало улично? Същият ли е светът като преди или се е попромениял? Мрачен е станал и мълчалив, казваш? Или може би не е? Кажеш да чуем!

КНЯЗЪТ

Същата кал, дори по-лоша!

ЛУЧИО

Какво прави онази сладка мръвчица, господарката ти? Доставя ли още крехки кълки на тоя-оня?

ПОМПЕЙ

Те се свършиха, господине, и тя сама се пари в кацата със солите^[9].

ЛУЧИО

Че хубаво! Значи излязло й е солено накрая. Така е винаги: първо прясна курва, после осолена сводница. Такъв е неизбежният край. Редно е. А ти накъде си се запътил, Помпее, към затвора ли?

ПОМПЕЙ

Бога ми да, господине!

ЛУЧИО

Че какво? Това ще е добре за тебе, Помпее. На добър ти час! Върви и кажи, че аз съм те пратил там. За дългове или за какво?

ЛАКЪТ

За сводничество, за сводничество!

ЛУЧИО

Тогава натикай го в затвора, стражарю! Ако за сводничество се полага затвор, този Помпей има пълно право на него. Той е всеизвестен сводник още от древни времена. Роден сводник! Сбогом, драги Помпее! И поздрави затвора от мене, Помпее! Най-сетне ще станеш домосед, стига си търчал по улиците!

ПОМПЕЙ

Надявам се, господине, че ваша милост ще гарантира за мене!

ЛУЧИО

О, не, честна дума, няма да го направя, Помпее! Това вече не е на мода. Виж, да ходатайствам да ти удължат срока, това — да! И ако проявиш по въпроса самостоятелно мнение, можеш да си спечелиш и допълнителна тежест. Адъе, почтени Помпее!... Да ви помага Бог, отче!

КНЯЗЪТ

Вам също!

ЛУЧИО

А Бригита още ли се цапоти, а, Помпее?

ЛАКЪТ

Хайде, тръгвай, тръгвай!

ПОМПЕЙ

И тъй, няма да ми станете гарант, значи?

ЛУЧИО

Нито тъй, нито иначе, Помпее!... Какво ново по земята, благи отче?

ЛАКЪТ

Хайде, тръгвай, тръгвай!

ЛУЧИО

Пътувай към кучкарника си!

Помпей излиза, воден от Лакът и Стражите.

Какви новини за княза, отче?

КНЯЗЪТ

Нищо не зная. А вие?

ЛУЧИО

Според някои бил при руския император, а според други — в Рим. Вие къде мислите, че може да е?

КНЯЗЪТ

Не зная, но където и да бъде, желая му щастие.

ЛУЧИО

Това беше луда прищявка от негова страна — да се измъкне от върховната власт и да грабне просяшката тояга, за която не е роден. Граф Анджелио си княжества добре в негово отсъствие; здравата е стегнал всичко живо.

КНЯЗЪТ

И добре прави.

ЛУЧИО

Малко повече снизходителност към блудството не би му навредила. Прекалено строг е по тази част, отче.

КНЯЗЪТ

Прекалено чест е този порок и само строгостта може да го изстреби.

ЛУЧИО

Вярно, семейството му е многобройно и сродено с най-добрите домове. Но да се изкорени цялото, отче, е невъзможно, ако не бъдат

премахнати яденето и пиенето. Казват, че този Анджелио не бил създаден по стария изпитан начин от мъж и жена. Дали е вярно, как мислите?

КНЯЗЪТ

Че как ще е създаден тогава?

ЛУЧИО

Някои казват, че бил се излюпил от хайвер на русалка; други — че бил заченат от два чироза. Но едно е сигурно, че пикае ледена вода. Това го знам с положителност. И освен туй е напълно неспособен като мъж, това е въвн от съмнение.

КНЯЗЪТ

Вие сте шегобиец, господине, и бърз в езика!

ЛУЧИО

А не е ли жестоко от негова страна да вземе целия живот на човека заради един бунт в гащите му? Нима старият ни княз би постъпил така? Преди да обеси някого, който е направил сто копелета, той би платил от джоба си за отглеждането на хиляда! Старецът имаше усет за играта, знаеше й той вкуса и това го правеше снизходителен!

КНЯЗЪТ

Никога не съм чувал отсъстващият княз да е бил обвиняван в слабост към жените. Той нямаше подобни склонности.

ЛУЧИО

Много се заблуждавате, отче.

КНЯЗЪТ

Не е възможно.

ЛУЧИО

Князът не бил обичал жените? Та той и петдесетгодишна просякиня не отминаваше, без да й пусне дукатче в паницата. Имаше си той слабостите. И добре си попейваше, ако искате да знаете!

КНЯЗЪТ

Неоснователно го набеждавате, сигурен съм!

ЛУЧИО

Аз, отче, му бях близък приятел. Скритичък си беше той и мисля, че знам причината за неговото оттегляне от управлението.

КНЯЗЪТ

И каква може да е тя, моля ви?

ЛУЧИО

Съжалявам, но това е най-строга тайна, която трябва да се държи зад зъбите. Мога да ви кажа само, че голямото мнозинство от неговите поданици го смяташе за разумен.

КНЯЗЪТ

За разумен? Че по това няма спор.

ЛУЧИО

А беше повърхностен и невежествен никаквец!

КНЯЗЪТ

Думите ви са плод на завист, глупост или недоразумение! Неговият начин и начинът, по който управляваше, му подписват по-добра препоръка. Ако оставим да свидетелствуват за него само делата му, дори и завистникът ще го признае за учен, държавник и воин. Говорите така, защото не сте познавали княза или ако го познавате, защото умът ви е замъглен от злоба!

ЛУЧИО

Отче, аз го познавам и го обичам.

КНЯЗЪТ

Обичта би говорила с повече познаване, а знанието — с повече обич.

ЛУЧИО

Аз зная какво зная, отче!

КНЯЗЪТ

Не ми се вярва, щом не знаете какво говорите! Но ако князът ни се завърне някой ден — за което всички се молим, — ще ви приканя да се явите пред него. Щом е честно това, което казахте, вие ще имате смелост да го поддържате пред него. Моля ви да ми кажете името си, за да мога да ви повикам.

ЛУЧИО

Казвам се Лучио, отче, и князът добре ме познава!

КНЯЗЪТ

Той ще ви опознае още по-добре, господине, ако съм жив да му разкажа за срещата ни.

ЛУЧИО

Няма да ме уплашите!

КНЯЗЪТ

О, разбирам: вие или се надявате, че князът няма да се завърне, или ме смятате за неопасен противник. И наистина, аз трудно ще ви навредя — вие и под клетва ще се отметнете от думите си.

ЛУЧИО

По-скоро ще се оставя да ме обесят! Не ме познаваш, Божи човече. Но стига за това. Можеш ли ми каза дали Клавдио утре ще умре, или няма?

КНЯЗЪТ

А защо трябва да умира той?

ЛУЧИО

Защо ли? Защото е пълнил бутилка през фуния. Дано князът се върне! Тоя безполов негов наместник ще обезлюди страната от въздържание; той на врабците не дава да си правят гнезда под стрехите

му, защото развратничели! Князът поне би наказвал тъмните работи на тъмно, не би ги изнасял на бял свят. Дано се върне! Поврага, да осъди Клавдио на смърт, защото си бил разкопчал колана! Сбогом, отче, моли се за мене! Князът, повтарям ти, не се отказваше от кълчица в петък. Сега е малко дал-взел и пак не би простил на просякиня, па ако ще да му намирисва на чер хляб и чесън. Съобщи му, че и това съм казал. Сбогом!

Излиза.

КНЯЗЪТ

Върви кажи на клеветата: спри!
Окалва тя свръхчистия дори.
Безсилен е и кралят най-велик
пред силата на злостния език!...
Но някой иде.

Влизат Ескал, Тъмничарят и Стражи, водещи Мадам Сврѣхврѣт.

ЕСКАЛ

Водете я в затвора!

МАДАМ СВРѢХВРѢТ

Милички господарю, простете ми! Ваша чест е известен като милосърден човек. Добри ми господарю!...

ЕСКАЛ

Трето предупреждение и пак са ви хванали! Това би вбесило и ожесточило самото Милосърдие!

ТЪМНИЧАРЯТ

Разрешете да доложа, сводница с единайсетгодишен стаж!

МАДАМ СВРѢХВРѢТ

Господарю, един мой познат, Лучио, ме е наклеветил! Той по времето на стария княз направи дете на госпожица Кети Погрѣб. Беше

й обещал, че ще се ожени за нея. Детето ще навърши година и три месеца на свети Филип и Яков. Аз му го отгледах собственоръчно, а той така да ми се отплаща!

ЕСКАЛ

Да, този приятел е порядъчен развратник. Да бъде доведен при мене! А нея — в затвора!... Върви, стига приказки!

Стражите извеждат Мадам Свръхврът.

Тъмничарю, моят съуправител, граф Анджели, остана непреклонен. Клавдио трябва да умре утре. Погрижи се да има духовник и всичко необходимо, за да се приготви за смъртта. Ако графът споделяше моето състрадание, младежът не би свършил тъй.

ТЪМНИЧАРЯТ

Ваша чест, този монах беше при него и го поучи как да срещне смъртта.

ЕСКАЛ

Добър вечер, почтени отче!

КНЯЗЪТ

Да ви благослови Господ!

ЕСКАЛ

Откъде сте?

КНЯЗЪТ

Не съм оттук, макар и тук отседнал.
Принадлежа на орден свят, дойдох,
изпратен през морето със поръка
от негово светейшество във Рим.

ЕСКАЛ

Какво ново по широкия свят?

КНЯЗЪТ

Единственото ново е треската към новото, от която Доброто напоследък е тъй тежко болно, че ако тя не стихне, то няма да оцелее. Всеки търси промяната и сега е толкоз вредно за човека да остарее на едно поприще, колкото е полезно да се хвърля във всяко ново начинание. Честността по земята е недостатъчна, за да живее обществото без грижа, но пък безгрижието по нея е напълно достатъчно, за да умрат всички заедно с осъдени души. Около тази гатанка се върти почти цялата мъдрост на света. Новостта ѝ е доста стара, но тя важи винаги. Кажете, уважаеми, какъв беше по нрав вашият княз?

ЕСКАЛ

Такъв, че от всичките му стремежи най-важният беше да познае себе си.

КНЯЗЪТ

А на какво се радваше най-много?

ЕСКАЛ

Повече се радваше, когато виждаше други да се веселят, отколкото се веселеше от нещата, с които другите искаха да го зарадват — беше във висша степен умерен човек. Но нека го оставим на съдбата му с пожелание тя да бъде щастлива и позволете да ви запитам, отче, как ви се видя подготвен Клавдио? Разбрах, че сте го посетили.

КНЯЗЪТ

Той ми заяви, че намира справедливо наказанието, което му е определено, и че смирено се прекланя пред решението на съда. Човешката слабост все пак го беше накарала да храни в себе си измамната надежда, че ще бъде помилван, но аз използвах времето си, за да я разсея, тъй че сега той е примирен със смъртта.

ЕСКАЛ

Изпълнили сте своята обязаност към небето и платили дълга си към затворника. Аз се застъпих за този нещастник до последната

граница на допустимото, но моят събрат по правосъдие се оказа тъй строг, че ме накара да го нарека Правосъдие в плът и кръв.

КНЯЗЪТ

Ако строгостта му като съдник е в съгласие с неговия личен живот, тя ще му стои добре; но ако му се случи да съгреша, сам ще се осъдил.

ЕСКАЛ

Отивам при затворника! Сбогом, отче!

КНЯЗЪТ

Мир вам!

Ескал и Тъмничарят излизат.

Който в името на Бога
си намята тога строга,
трябва да е сам светец
и на святост образец;
трябва пример сам да дава
как и слаб да ни е нрава,
можем в път да крачим свят,
щом сме в Божа благодат;
и да помни свойта язва,
чуждата като наказва.
Срам за тоз немилосърд,
който праща друг на смърт
за деяния, които
той самият върши скрито!
Анджело у друг плеви
строго вредните треви,
но под лик на ангел скрива
своята леха в коприва.
Лицемер! Но в тоя свят
едри плячки се ловят
много често чрез кровежи
като паяжинни мрежи.

Тази вечер в тъмен час
с Анджелио ще спи оназ
Мариана, на която
той се бе обрекъл свято.
Тъй лъжеца чрез лъжа
хитро аз ще задължа
да изпълни туй, което
обещал е пред небето!

Излиза.

---

[8] „... Пималионови статуи, току-що оживели...“ (мит.) — според древногръцката легенда кипърският цар Пигмалион — велик скулптор — се влюбил в изваяната от него женска фигура и измолил от Афродита да ѝ вдъхне живот. Тук намекът е за хвалбите, с които сводникът Помпей рекламира своите проститутки. ↑

[9] По Шекспирово време сифилисът се е лекувал с парни бани.

↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В имението край „Свети Лука“.

Влизат, пеейки, Мариана и Момиче.

ПЕСЕН

„О, вземи си тези устни,
дето лъгаха безсрамно,
и очите си, изкусни
във блестенето измамно,

а на мене дай назад, дай назад,
първата целувка ти —
всуе тя със свят печат, свят печат,
любовта ни освети!“

Влиза — в расо — Князът.

МАРИАНА

Достатъчно! Отивай си оттук!
Пристига утешителят ми, чийто
добър съвет тъй често е смирявал
душевния ми ропот.

Момичето излиза.

Прошка, отче!
Не исках да ме сварите заета
със музика. Повярвайте все пак —
за песните е мойта радост глуха,
скръбта ми само черпи в тях разтуха.

КНЯЗЪТ

И хубаво — макар че чарът в тях
добро насажда, но и вкарва в грях.

Кажете, моля ви, не е ли идвал някой да ме търси? За този час приблизително съм уговорил среща.

МАРИАНА

Не ви е търсил никой, отче. Аз си бях тук през целия ден.

Влиза Изабела.

КНЯЗЪТ

Вярвам ви. Сега е точно времето. Ще ви помоля да почакате малко отгатък. Може би ще ви извикам не след много за нещо, от което ще имате изгода.

МАРИАНА

Ваша длъжница винаги.

Излиза.

КНЯЗЪТ

Добре дошли! Какви са новините от нашия благочестив наместник?

ИЗАБЕЛА

Той има парк, опасан с тухлен зид, граничещ откъм запад с едно лозе, в което води дъсчена врата; тоз ключ, големият, отваря нея, а този, малкият, е за една вратичка между лозето и парка. Там точно обещах му, че ще бъда във полунощ.

КНЯЗЪТ

А няма ли вий двете да се объркате във тъмнината?

ИЗАБЕЛА

Записах пътя точно в паметта си —
той два пъти със мен го извървя,
показвайки ми туй или онуй
със неми погледи и гузен шепот.

КНЯЗЪТ

Не си ли казахте условни знаци,
които тя би трябвало да спази?

ИЗАБЕЛА

Не, само точно си определихме
един потулен кът и се разбрахме,
че срещата ни трябва да е кратка,
защото на слугинята със мен
ще съм разправила, че ще отида
при него зарад брат си.

КНЯЗЪТ

Умна мисъл.

Но Мариана още не познава
кроежа ни... Елате, чедо мое!

Влиза отново Мариана.

Елате тука и се запознайте
със таз девойка. Тя при вас дошла е
да ви помогне.

ИЗАБЕЛА

И получи помощ.

КНЯЗЪТ

Нали ми вярвате, че ви почитам?

МАРИАНА

И вярвам, и от опит знам го, отче.

КНЯЗЪТ

Тогава се вземете за ръка
със гостенката си и дайте слух
на туй, което тя ще ви разкаже.
Аз тук ще чакам, но не се бавете —
нощта, наситена със вредни пари,
не е далеч.

МАРИАНА

Ще дойдете ли с мен?

КНЯЗЪТ

О, власт и сан, безброй очи фалшиви
ви дебнат вредом; хайки от сплетни и
със лай объркан и лъжлив се носят
по всяка ваша стъпка; милиони
хапливи остроумници ви взимат
за прицел свой, на колела за мъки
разтеглят ви!

Влизат отново Мариана и Изабела.

Разбрахте ли се вече?

ИЗАБЕЛА

Ако съветвате я да го стори,
готова е.

КНЯЗЪТ

Не само я съветвам,
но много настоявам!

ИЗАБЕЛА

На раздяла
това единствено кажете само
и шепнешком: „Сега помнете брат ми!“

МАРИАНА
Не бойте се!

КНЯЗЪТ

И вие не се бойте —
по договор той ваш съпруг е, тъй че,
събирайки ви, аз не върша грях.
Да тръгваме! За жътвата е време,
щом трябва ни за бъден посев семе!

Излизат.

ВТОРА СЦЕНА

В затвора.

Влизат Тъмничарят и Помпей.

ТЪМНИЧАРЯТ

Ей, ти, ела насам! Можеш ли отрязва главата на човек?

ПОМПЕЙ

Мога, ако не е женен, господине. Защото, ако е женен, той е глава на жена си, а аз жена не мога да обезглавя никога.

ТЪМНИЧАРЯТ

Хайде, хайде, остави тези свои духовитости и ми отговори направо! Утре сутрин Клавдио и Бернардин трябва да умрат. Ние си имаме тук, в затвора, редовен палач, но му трябва помощник. Ако се наемеш да му помагаш, това ще те отърве от оковите; ако не — ще си излежиш пълния срок и преди да те пуснем, ще ти ударим и един бой с камшик, защото си всеизвестен сводник.

ПОМПЕЙ

Господине, аз съм незаконен сводник от древни времена, но с радост ще стана законен палач. Ще трябва само моят учител да ме упъти в занаята.

ТЪМНИЧАРЯТ

Хей, Кръвожад! Къде си, Кръвожад!

Влиза Кръвожад.

КРЪВОЖАД

Викате ли ме, господине?

ТЪМНИЧАРЯТ

Палачо, този приятел тук ще ти помага утре в работата. Ако искаш, спогоди се с него за година; ако не, използвай го само този път и го остави. Няма да си придава много важност пред тебе — тук е за сводничество.

КРЪВОЖАД

Сводник? Пфу! Той ще компрометира тайнството ни!

ТЪМНИЧАРЯТ

Хайде, хайде, и двамата сте една стока! Хвани единия, удари другия.

Излиза.

ПОМПЕЙ

Прощавайте, ваша милост — макар че колко е милостта във вас, този въпрос е още, така да се каже, висящ, — вий май нарекохте занаята си „тайнство“, така ли е?

КРЪВОЖАД

Така. Тайнство е.

ПОМПЕЙ

За рисуването, господине, съм чувал, че е тайнство, и понеже флърците, с които имам вземане-даване, се рисуват доста, а какво е под боята, не се знае, то и моят занаят има нещо от тайнството, но какво тайнство може да има в бесенето, да ме обесите, не мога да си представя.

КРЪВОЖАД

Има тайнство.

ПОМПЕЙ

Доказателство?

КРЪВОЖАД

Всяка дреха е добра по размер за крадеца.

ПОМПЕЙ

Ясно, защото и когато е малка, за окрадения си е пак голяма загуба, а когато е голяма, за крадеца пак е малка кражба. Тъй че всяка дреха му е и малка, и голяма — значи става му по размер.

Влиза отново Тъмничарят.

ТЪМНИЧАРЯТ

Спогодихте ли се?

ПОМПЕЙ

Ще служа при него, господине. Да си палач, е по-простително, отколкото да си сводник, защото палачът по-често казва „Прости ми!“ на своите клиенти^[10].

ТЪМНИЧАРЯТ

А ти да си готов с дръвника и брадвата си утре от четири часа сутринта!

КРЪВОЖАД

Хайде, своднико! Ще те науча на занаята! Тръгвай!

ПОМПЕЙ

Ще ви бъда прилежен ученик, господине, и ако се случи някой ден да ви дотрябвам, ще можете да разчитате на изкусно обслужване.

ТЪМНИЧАРЯТ

Извикайте Бернардин и Клавдио!

Помпей и Кръвожад излизат.

Злочест младеж!... Виж, оня тъп кръвник, да бе ми брат, не бих го жалил миг!

Влиза Клавдио.

Заповедта ви, Клавдио, пристигна.
Това е тя. Сега е полунощ,
а утре в осем вий ще сте безсмъртен.
Къде е Бернардин?

КЛАВДИО

Лежи, потънал
в съня на труженик с безгрешна съвест,
чието тяло тежката умора
сковала е. Не щя да се събуди.

ТЪМНИЧАРЯТ

И кой ли би могъл да му помогне!
Вървете да се молите!...

Отвън се чука.

Кой чука?

Да прати Бог утеха на духа ви!

Клавдио излиза.

Сега!... Дано е прошка за младежа
или поне отсрочка... Влезте, отче!

Влиза — в расо — Князът.

КНЯЗЪТ

Да ви обгръщат само най-добрите
и здравословни нощни духове,
мой благи тъмничарю! Някой тука
да ме е търсил скоро?

ТЪМНИЧАРЯТ

Никой, отче,
откакто би камбаната за сън.

КНЯЗЪТ

Сестра му?

ТЪМНИЧАРЯТ

И тя — не.

КНЯЗЪТ

Тогаз ще дойдат.

ТЪМНИЧАРЯТ

Добри известия?

КНЯЗЪТ

Надежда само.

ТЪМНИЧАРЯТ

Жестоко съди нашият наместник!

КНЯЗЪТ

О, не! О, не! Животът му е в пълно
съзвучие със неговия съд.

Чрез свято въздържание той смогва
във себе си да смаже туй, което
у другите потиска чрез властта си.

Да беше сам окалян от порока,
за който съди, той би бил жесток;
а тъй е справедлив.

Отвън се чука.

Това са те!

Тъмничарят излиза.

Добър човечец. Туй е рядък дар —
човещина в сърце на тъмничар!

Отвън се чука.

По спешност е, щом бият тъй вратите,
неискащи да им отворят път!

Влиза отново Тъмничарят.

ТЪМНИЧАРЯТ (*някому зад сцената*)

Да чака там, додето му отвори
началник-стражата! Сега го будят!

КНЯЗЪТ

Не казаха ли нещо за отмяна
на смъртната присъда?

ТЪМНИЧАРЯТ

Не, уви!

КНЯЗЪТ

Макар да съмва вече, до зората
ще дойдат вести, драги.

ТЪМНИЧАРЯТ

Може би

вий по да знаете, но според мен
помилване едва ли ще пристигне.
Подобен случай нямаме. При туй
граф Анджели в съда пред всички каза
обратното.

Влиза Пратеник.

Тоз пратеник е негов!

КНЯЗЪТ

И носи той на Клавдио живот!

ПРАТЕНИКЪТ

Моят господар ви праща това писмо и устно нареждане чрез
мене то да бъде изпълнено без никакви отклонения от неговата
същина, срок или каквото и да било друго. Желая ви добър ден,
защото, струва ми се, той е вече настъпил.

ТЪМНИЧАРЯТ

Ще бъде сторено.

Пратеникът излиза.

КНЯЗЪТ

О, прошка, купена със грях такъв,
че който дава я, е грешник пръв!
Със бясна скорост се множи порока,
когато ражда го властта висока,
и лесно тя прощава го, защото
самичка е привързана към злото!
Какво ви пише?

ТЪМНИЧАРЯТ

Аз ви казвах! Граф Анджели, мислейки навярно, че съм се отпуснал, ми напомня за моя дълг по начин, който ме учудва, защото за пръв път получавам такова необичайно писмо.

КНЯЗЪТ

Бихте ли го прочели, моля ви?

ТЪМНИЧАРЯТ (*чете*)

„Каквото и да чуете в обратен смисъл, заповядвам ви да изпълните присъдата на Клавдио — утре в четири часа сутринта, а на Бернардин — след обяд. В потвърждение на горното ще чакам да ми изпратите до пет часа главата на Клавдио. Всичко да се изпълни най-точно, тъй като от него зависят неща, които сега трябва да се пазят в тайна. Не се отклонявайте следователно ни най-малко от своите обязанности, ако не искате сам да платите с главата си!“

Е, какво ще кажете, отче?

КНЯЗЪТ

Какъв е този Бернардин, който трябва да бъде обезглавен след обяд?

ТЪМНИЧАРЯТ

Един бохемец, отгледан и израсъл в нашия град. От две години лежи в затвора.

КНЯЗЪТ

Как тъй не е бил веднага или обезглавен, или пуснат на свобода? Чувал съм, че князът ви е постъпвал винаги така.

ТЪМНИЧАРЯТ

Неговите приятели все успяваха да му издействат отсрочка; освен това до идването на граф Анджелио за вината му липсваха сигурни доказателства.

КНЯЗЪТ

А сега тя е доказана, така ли?

ТЪМНИЧАРЯТ

Напълно и той сам не я отрича.

КНЯЗЪТ

А показа ли разкаяние в затвора? Прояви ли някакво чувство?

ТЪМНИЧАРЯТ

Той се бои от смъртта толкоз, колкото от съня след пиянството. Безгрижен, безучастен и безстрашен към минало, настояще и бъдеще; равнодушен към живота тук и безнадежден за оня отгатак!

КНЯЗЪТ

Значи се нуждае от съвети.

ТЪМНИЧАРЯТ

Не ще да знае за тях! Винаги се е движел свободно в затвора; дайте му възможност да избяга — няма да я използва. Напива се по няколко пъти на ден, когато не е пиян няколко дни подред. Много пъти сме го будили, уж да го караме на смърт, фалшиви заповеди сме му показвали — никакво вълнение!

КНЯЗЪТ

После за него!... Тъмничарю, на лицето ви е написано: „честност и надеждност“. Ако съм го прочел погрешно, значи, опитността ми ме е измамила, но аз ще заложа живота си върху своето знание за хората. Клавдио, когото сте длъжен да предадете на палача, не е по-виновен пред закона от граф Анджели, който го е осъдил. Но за да докажа с факти, че това е тъй, ми трябва четири дни срок и затуй ще ви поискам една бърза и опасна услуга.

ТЪМНИЧАРЯТ

Каква е тя, отче?

КНЯЗЪТ

Да отложите смъртното му наказание.

ТЪМНИЧАРЯТ

Но как да го направя, когато часът е определен и трябва под страх за живота си да изпратя главата му на графа? При най-малкото отклонение от заповедта мога да споделя съдбата му!

КНЯЗЪТ

Кълна се в обета на нашия орден, че няма да пострадате, ако следвате указанията ми! Изпълнете сутринта присъдата на Бернардin и пратете неговата глава на граф Анджели!

ТЪМНИЧАРЯТ

Той е виждал и двамата и ще я познае.

КНЯЗЪТ

О, смъртта е майсторка в гримирането, пък и вие можете да ѝ помогнете. Обръснете му главата и брадата и ще кажете, че осъденият е поискал преди смъртта си да бъде оголен така — мнозина го правят, сам знаете. Ако, след като сторите това, получите за него нещо друго освен благодарност и награда, кълна се в нашия светец-покровител, ще ви защитя с живота си!

ТЪМНИЧАРЯТ

Простете, отче, но това е противно на клетвата ми!

КНЯЗЪТ

Кому сте се клели — на княза или на наместника?

ТЪМНИЧАРЯТ

На княза и на всеки, който го замества.

КНЯЗЪТ

Ще приемете ли, че не сте я престъпили, ако князът одобри действията ви?

ТЪМНИЧАРЯТ

Но каква вероятност има той да го стори?

КНЯЗЪТ

Не вероятност, а сигурност. Но виждам, вие сте толкова изплашен, че ни расо, ни сан, ни аргументи могат да изкоренят страха ви. Ще трябва да отида по-далеч, отколкото възнамерявах. Гледайте, приятелю, това е подписано и подпечатано от княза. Виждали сте почерка му, вярвам, а и печатът му не ви е неизвестен.

ТЪМНИЧАРЯТ

Неговите са! Познавам ги!

КНЯЗЪТ

Тези редове съобщават за предстоящото връщане на княза. Като ги прочетете, ще узнаете, че най-късно след два дена той ще бъде тук. Граф Анджелио и не подозира за това, защото сега получава странни писма, от които едно му съобщава, че князът е умрял, друго — че е постъпил в манастир, но нито едно — истината, която е написана тук... Но, вижте, там зорницата зове овчаря да пуска стадото си. Не се питайте как могат да станат тези неща! „Всяка трудност е лека, щом я знае човека.“ Викнете палача си и нека отсече главата на Бернадин! Аз ще му опростя греховете и ще го подготвя за отвъдния живот. Още се колебаете, но това тук ще ви убеди окончателно. Хайде! Съмва се!

Излизат.

---

[10] „... казва *«Прости ми»* на своите клиенти“ — в Шекспирова Англия преди екзекуцията палачът искал винаги прошка от осъдения на смърт. ↑

ТРЕТА СЦЕНА

В затвора.

Влиза Помпей.

ПОМПЕЙ

Тук съм свой човек като в нашия си весел дом. Сякаш съм при мадам Свръхврът — толкоз много стари клиенти са тук. Първо, младият господин Скок, прескочил насам заради една сделка на пожълтяла хартия за стар джинджифил на стойност сто деветдесет и седем фунта, от които получих в чиста пара само пет^[11]. Вярно, по него време джинджифилът не се търсел, защото всички баби били измрели... После тук е младият наследник Типтоп, осъден от господин Дреб, продавача на платове, за един костюм и два плаща, които се оказали скъпи за плащане... Тук са и младият Хайлайз и приятелят му Перкинс, а също и веселякът Харч, благородниците Тенекей и Безлакей, майстори на шпагите и кинжалите — живи да ги пожалите!... После шишкото Гърлоу, убиецът на нещастния Пудинг, великият дуелант Свадли и прочутият разказвач-пътешественик Смигли... както и всичко, което остана от веселия Кърк след последния търг... и така нататък, все от тези, които повличаха крак край нашия бардак, а сега гъгнат: „Подай, господине!“^[12] на който мине.

Влиза Кръвожад.

КРЪВОЖАД

Хей, ти, доведи Бернардин!

ПОМПЕЙ

Бернардине! Ставай, че трябва да те бесим!

КРЪВОЖАД

Хей, Бернардине!

БЕРНАРДИН (*отвън*)

Чума да ви тръшне! Кой си дера там гърлото! Кой сте вие?

ПОМПЕЙ

Ваши приятели. Палачът, господине. Бъдете тъй добър да дойдете, за да ви отсечем главата!

БЕРНАРДИН (*отвън*)

Махайте се, негодници! Сега ми се спи!

КРЪВОЖАД

Кажи му, че трябва да се събуди, и то веднага!

ПОМПЕЙ

Моля ви, господин Бернардин, събудете се само да ви отсечем главата и после си спете колкото си искате!

КРЪВОЖАД

Влез при него и го измъкни!

ПОМПЕЙ

Иде, иде, господине! Чувам сламата да шуми под него.

Влиза Бернардин.

КРЪВОЖАД

Брадвата върху дръвника ли е?

ПОМПЕЙ

Всичко е готово, господине!

БЕРНАРДИН

Казвай, Кръвожаде! Какво ново има?

КРЪВОЖАД

Новото, приятелю, е, че трябва да си кажеш молитвите, защото работата е, че заповедта за тебе дойде.

БЕРНАРДИН

Не съм готов, мошенико — цяла нощ съм къркал!

ПОМПЕЙ

Толкоз по-добре, господине: който е пил цялата нощ и го кльцнем рано сутринта, ще има после целия ден, за да си отспи.

Влиза — в расо — Князът.

КРЪВОЖАД

На, виж, ето го и духовния ти отец. Още ли мислиш, че се шегуваме?

КНЯЗЪТ

Приятелю, чух, че трябва бързо да напуснете този свят и, воден от милосърдието, дойдох да ви посъветвам и да се помоля за вас.

БЕРНАРДИН

Тая няма да я бъде, отче! Цяла нощ съм пил и ми трябва по-дълго време, за да се подготвя. Не съм съгласен да умирам днес и това си е, ако ще да ми избият мозъка с тояги!

КНЯЗЪТ

Налага се, приятелю. Затуй мисли за пътя, който те очаква!

БЕРНАРДИН

Не си хабете думите! Да пукна, ако се съглася да умра днес!

КНЯЗЪТ

Но чуйте, драги...

БЕРНАРДИН

Нищо не ща да чувам! Ако имате нещо да ми казвате, елате в килията ми, защото днес няма да изляза от нея.

Излиза.

Влиза Тъмничарят.

КНЯЗЪТ

Негоден и за тук, и за отвъд.
Сърце от камък! Тръгвайте след него!
Закарайте го силом до дръвника!

Кръвожад и Помпей излизат.

ТЪМНИЧАРЯТ

Е, отче благи, как ви се видя
затворникът?

КНЯЗЪТ

Дотолкоз неподготвен
за оня свят, че тежък грях ще бъде
така да го изпратим.

ТЪМНИЧАРЯТ

Тази сутрин
в затвора, отче, е умрял от треска
един пират, на име Рагузин.
Връстник е той на Клавдио; при туй
косата и брадата му по цвят са
еднакви с неговите. Мисля, отче:
не можем ли отложи тоя скот,
додето се разкае, а на графа
да пратим в доказателство главата
на Рагузин, повтарям, по-приличащ
на Клавдио?

КНЯЗЪТ

Небето ни помага!
Сторете всичко туй, и то веднага —
до срока ни остава само час!
И всичко да е в ред, дордето аз
придумам някак туй животно долно
да тръгне към смъртта си доброволно!

ТЪМНИЧАРЯТ

Веднага ще го сторя, благи отче,
но Бернардин ще трябва непременно
след пладне да умре. И друго още:
как с Клавдио ще трябва да постъпим,
та аз да не пострадам, ако после
се разбере, че жив е?

КНЯЗЪТ

Ето как:
Ще сложите и Бернардин, и него
в килии тайни и преди туй слънце
да е изпратило два пъти поздрав
на хората, ще бъдете вий вече
във пълна безопасност.

ТЪМНИЧАРЯТ

Ваш слуга съм!

КНЯЗЪТ

Тогава бързо! Пращайте главата
към Анджело!

Тъмничарят излиза.

Пък аз ще му изпратя
по тоз добър човек едно писмо,
което ще му съобщи, че вече
се връщам и съм близо до града,
но важни обстоятелства налагат

да вляза в него по тържествен начин.
Ще искам той да дойде да ме срещне
при изворчето свято на три мили
извън града и там със трезва мисъл
и точна мярка ще постъпя с него.

Влиза отново Тъмничарят.

ТЪМНИЧАРЯТ

Главата тук е. Ще я отнеса
на графа сам.

КНЯЗЪТ

И още по-добре.
Но връщайте се бързо — имам нещо
да споделя със вас, което друг
не бива да узнае.

ТЪМНИЧАРЯТ

Ще побързам.

Излиза.

ИЗАБЕЛА (отвън)

Отваряйте!

КНЯЗЪТ

Гласът на Изабела!
Тя иде да узнае дали вече
пристигнала е прошката за брат й,
но аз не ще й кажа за доброто,
което готвя и, за да превърна
покрусата й в щастие, когато
най-малко го очаква.

ИЗАБЕЛА

Разрешете!

КНЯЗЪТ

Добро ви утро, мила моя дъще!

ИЗАБЕЛА

Дваж по-добро, дошло от свети устни!
Дали прощението е дошло
за моя брат?

КНЯЗЪТ

Прости се брат ви, мила,
със тоя свят. Главата му е вече
изпратена на графа.

ИЗАБЕЛА

Не, не е!
Това е невъзможно!

КНЯЗЪТ

Но е вярно.
Във мъката си покажете мъдрост!

ИЗАБЕЛА

Очите му ще издера със нокти!

КНЯЗЪТ

До себе си той няма да ви пусне.

ИЗАБЕЛА

Злочести Клавдио и Изабела!
Проклети Анджело! Коварен свят!

КНЯЗЪТ

Туй нему не вреди и вас не ползва.
Бъдете умна и се доверете
на Господа! Изслушайте това,
което ще ви кажа — то е вярно
до сетната си сричка: князът утре
се връща — не, изтрийте си сълзите! —
един наш брат и негов изповедник
го потвърждава. Той е пратил вече
писмо до Анджело и до Ескал,
които се приготвят да го срещнат
пред градските врати и предадат
властта в ръцете му. Ако разумно
поемете пътеката, която
посоча ви, ще имате в награда
мъстта над графа, княжеската милост
и почитта на всички.

ИЗАБЕЛА

Слушам, отче.

КНЯЗЪТ

Тогава на брат Петър покажете
във доказателство, че аз ви пращам,
това писмо, с което той самият
ми съобщи, че князът се завръща.
Кажете му, че искам да го видя
таз вечер във дома на Мариана.
За вашата и нейната съдба
в подробности на него ще разкажа
и той до княза ще ви отведе.
Пред него вий открито обвинете
граф Анджело! Аз сам го бих направил,
но строг обет ме кара по туй време
да бъда другаде. Вървете бързо!
Изтрийте тез разяждащи сълзи
от взора си! На святия ми орден
недейте вярва, ако ви насоча

във грешен път!... Но май че някой иде!

Влиза Лучио.

ЛУЧИО

Здравейте, отче! Где е тъмничарят?

КНЯЗЪТ

Излезе, господине.

ЛУЧИО

О, прелестна Изабела, сърцето ми бледнее, като виждам очите ви така зачервени! Трябва да се търпи! И аз съм принуден да се храня само с вода и трици. От страх за главата си не смея да си напълня корема: един добър обяд и после няма да мога да се сдържа. Но, казват, че князът си пристигал утре. Честна дума, Изабела, аз обичах брат ви. Ако старият чудак, този княз на тъмните ъгълчета, си беше стоял у дома, Клавдио щеше сега да е жив!

Изабела излиза.

КНЯЗЪТ

Господине, князът не ви дължи много благодарности за тези ваши думи. Слава Богу, те са твърде далеч от истината за него.

ЛУЧИО

Ти, старо, не го знаеш, както аз го зная. Нямах си представа какъв женкар е!

КНЯЗЪТ

Добре, някои ден ще отговаряте за това. Прощавайте!

ЛУЧИО

Не, почакай! Ще дойда с тебе и ще ти разкажа сума ти весели истории за него.

КНЯЗЪТ

Вие вече ми разказахте достатъчно от тях, ако са верни; а ако не са, и първата е била в повече.

ЛУЧИО

Веднъж трябваше да се явя пред него, защото бях направил дете на една уличница.

КНЯЗЪТ

Наистина ли?

ЛУЧИО

Истина и отгатък, но трябваше да го отрека под клетва, иначе щяха да ме оженят за тази скапана смокиня.

КНЯЗЪТ

Господине, вашата компания е повече блестяща, отколкото прилична. Прощавайте!

ЛУЧИО

А, не, не ти прощавам! Ще те придружа до края на улицата. Ако солените приказки те възмущават, ще се въздържам от тях. Аз, отче, съм като репей — лепна ли се веднъж, не се откачам!

Излизат.

---

[11] „... заради една сделка...“ — по Шекспирово време лихварите заобикаляли преследващия ги закон, като вместо да дават заем под лихва, продавали с дълъг срок за изплащане стока на цена, по-висока от пазарната. ↑

[12] „... гъгнат «Подай, господине!»... на който мине“ — позната картина от някогашния Лондон представлявали затворниците, протягащи през решетките на тъмницата ръка за милостиня към минавачите. ↑

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Зала в дома на Анджело.

Влизат Анджело и Ескал.

ЕСКАЛ

Всяко ново негово писмо опровергава по-ранните!

АНДЖЕЛО

И всички са така неясни и объркани. Постъпките му напомнят лудост. Недай си Боже, разумът му да се е помътил! И защо трябва да го срещаме и да му предаваме властта пред градските врати?

ЕСКАЛ

Не мога да си представя.

АНДЖЕЛО

И с каква цел да разгласяваме, че всички, които имат да се оплачат от някаква неправда, трябва да му предадат жалбите си веднага, на улицата?

ЕСКАЛ

За това той изтъква причини: искал да се справи с оплакванията, за да ни освободял от всякакви по-късни козни, които така щели да бъдат безсилни срещу нас.

АНДЖЕЛО

Тогава нека бъде разгласено нареждането му. Аз утре заран ще дойда да ви взема от дома ви, а вий пък известете тез, които по сан и длъжност трябва да са с нас!

ЕСКАЛ

Ще го направя. Сбогом!

АНДЖЕЛО

Лека нощ!

Ескал излиза.

Това, което сторих, ме разби!
Безчувствен съм и тъп към всичко друго!
О, Господи! Мома озлочестена!
И от кого? От висш сановник, който
преследвал е безжалостно разврата!
Ако не бе я свян да си признае,
че нейното моминство е отнето,
как би могла да ме изобличи!
Но разумът я кара да мълчи,
защото пост и име ме обличат
в доверие такова, че тоз, който
ме обвини, ще бъде сам съсипан...
Да, трябваше да го оставя жив,
но буйната му младост би могла
възмездие от мене да потърси
във бъдеще за туй, че е получил
живот без чест, откупен със цената
на сестрин срам... Защо не го оставих?...
Ах, щом сме грешни, себе си не знаем —
желаем нещо и не го желаем!

Излиза.

ПЕТА СЦЕНА

Извън града.

Влизат Князът — в княжеските си дрехи — и Брат Петър.

КНЯЗЪТ

Предайте тез писма на мойте хора
във подходящо време! Тъмничарят
е известен за плана ни. След туй
правете всичко, както ви заръчах,
стремейки се към главната ни цел,
ако дотрябва да се отклоните
във някои подробности! Идете
при Флавий и кажете му къде съм!
И същото кажете на Валенций,
Роланд и Крас! Но най-напред на Флавий!

БРАТ ПЕТЪР

Ще бъде свършено добре и бързо!

Излиза.

Влиза Варий.

КНЯЗЪТ

Благодаря ти, Варий. Първи идеш.
Да тръгваме — след теб и други скоро
ще дойдат да приветстват своя княз!

Излизат.

ШЕСТА СЦЕНА

*Пред градските врати.
Влизат Изабела и Мариана.*

ИЗАБЕЛА

По тоз околен начин да говоря,
не ми се ще. Аз правдата обичам,
а можете да бъдете вий само
правдива обвинителка към него.
Ала отецът иска да е тъй —
по този начин щели сме да скрием
целта си по-добре.

МАРИАНА

Така да бъде!

ИЗАБЕЛА

Освен туй каза да не се учудвам,
ако наложело се да говори
като противник мой; туй — казва, — щяло
да бъде цяр горчив със блага цел.

МАРИАНА

Дано брат Петър...

Влиза Брат Петър.

ИЗАБЕЛА

Тихо! Ей го, иде!

БРАТ ПЕТЪР

Вървете с мен! Намерих едно място,

отдето ще ви бъде много лесно
да спрете княза. Тръгвайте веднага!
Тръбите свиреха за втори път
и първенците на града са вече
пред портите. Минута не ще мине
и князът ще е тук. След мене! Бързо!

Излизат.

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Пред градските врати.

Влизат — от различни страни — Князът, Варий, Благородници, Анджели, Ескал, Лучио, Тъмничарят, Стражи и Граждани.

КНЯЗЪТ

Здравей, достойни родственико наш!...
Привет и вам, наш стари верни друже!

АНДЖЕЛО и ЕСКАЛ

Добре завърнали се, ваша светлост!

КНЯЗЪТ

На двама ви благодарим сърдечно...
Отвред дочули ласкави неща
за твойто управление, не можем
да не преварим с публична похвала
наградите, които ще последват.

АНДЖЕЛО

Вий двойно задължавате ме, княже!

КНЯЗЪТ

О, твоята заслуга е тъй гръмка,
че грях ще е към нея да я крием
във тайника на своето сърце,
когато тя достойна е да бъде
във бронз изсечена, за да осмее
ръждата на забравата и счупи
зъба на времето. Ръка в ръка
да тръгнем тъй, та с външната любезност
на своите поданици да покажем
сърцето си. Ескале, и вий също

елате ни от другата страна...
Добра опора имаме.

Влизат Брат Петър и Изабела.

БРАТ ПЕТЪР

Веднага! На колене! С пълен глас!

ИЗАБЕЛА

Светлейши княже, справедливи княже,
свалете погледа си над една
онеправдана... колко бих желала
да продължа с „девойка“!... За честта си,
към друго не поглеждайте, преди
да сте ме чули и да сте ми дали,
о, княже, справедливост, справедливост!

КНЯЗЪТ

Онеправдана? От кого? И как?
Накратко изложете своя случай!
Граф Анджелио ще чуе вместо нас
оплакването ви и справедливост
ще ви даде.

ИЗАБЕЛА

О, светли господарю,
вий пращате ме да се причестявам
пред дявола! Изслушайте ме лично!
Това, което искам да ви кажа,
или ще ме погуби — ако вие
не му повярвате, — или от вас
поправяне на злото ще изтръгне!
О, чуйте ме! Изслушайте ме! Тук!

АНДЖЕЛИО

Боя се, че тъжителката, княже,

не е с ума си. Идваше при мен
заради брат си, който бе осъден
на смърт съвсем законно...

ИЗАБЕЛА

Да, законно!

АНДЖЕЛО

... и ще говори странно и горчиво...

ИЗАБЕЛА

Да, много странно, но и най-правдиво.
Че Анджели е клетвонарушител,
не е ли странно? А че е убиец
тоз Анджели, не е ли странно също?
Че този Анджели е лицемер,
насилник, развратител на девизи
и туй ли не е странно?

КНЯЗЪТ

Даже свръх!

ИЗАБЕЛА

А туй, че той е Анджели, не е
по-вярно от това, че тез неща
са толкоз верни, колкото и странни!
Свръхверни, да, защото туй, което
е вярно, си е вярно, откъдето
и да го смятаме!

КНЯЗЪТ

Нещастна луда!
Това са речи на побъркан разум.
Махнете я оттук!

ИЗАБЕЛА

О, светли княже,

заклевам ви в следсмъртната утеха,
не ме отблъсквайте със мисълта,
че съм побъркана! Недейте счита
невероятното за невъзможно!
Възможно е най-страшният злодей
на таз земя да бъде външно свят,
благ, честен като Анджели, нали?
Защо тогава да не е възможно
и Анджели да е със своите титли,
одежди, гербове — най-долен изверг?
Повярвайте ми, княже, ако той е
от туй по-малко, значи, клеветя го,
но той е повече и само дето
са бедни моите думи!

КНЯЗЪТ

Честно слово,
ако е луда — както убеден съм, —
то лудостта ѝ е втъкана странно
в основа от разумност! Не сме чули
подобна свързаност на мисълта
у никой луд!

ИЗАБЕЛА

О, милосърдни княже,
изтрийте тази дума, не пъдете
все моя ум затуй, че зле ми служел,
а послужете си добре със своя,
за да изрови правдата и тикне
неправдата във дън земя!

КНЯЗЪТ

Ей Богу,
мнозина здрави във главата имат
по-малко ум!... Е, казвайте да чуем!

ИЗАБЕЛА

Сестра съм аз на Клавдио — младежа,
когото този Анджелио осъди
на смърт за блудство. Клавдио изпрати
във манастира, гдето бях приета
послушница, един приятел свой,
на име Лучио...

ЛУЧИО

Това съм аз!

Аз, ваша светлост, се явих пред нея
от името на Клавдио с молба
да се опита да изпроси милост
за него от граф Анджелио.

ИЗАБЕЛА

Тъй беше.

КНЯЗЪТ

Не сте запитан!

ЛУЧИО

Вярно, ваша светлост,
но и не съм приканен да мълча!

КНЯЗЪТ

Тогава ви приканваме сега!
И щом на ваша милост дойде ред,
молете Господа да сте без упрек!

ЛУЧИО

Ще бъда, гарантирам ви!

КНЯЗЪТ

Гаранти
на вас ще трябва може би... Да чуем!

ИЗАБЕЛА

Началото вий чухте...

ЛУЧИО

Много право!

КНЯЗЪТ

То може да е право, ала вие
без право се обаждате!... Нататък!

ИЗАБЕЛА

Отидох при тоз мерзостен наместник...

КНЯЗЪТ

Такива думи пак напомнят лудост.

ИЗАБЕЛА

Простете ги. Те точно отговарят
за случая.

КНЯЗЪТ

Поправено. Нататък.

ИЗАБЕЛА

Накратко, без ненужно да разказвам
как молих го, как просих на колене,
как той отказа ми и как отново
аз молих го — защото всичко туй
трая не малко, — грозния завършек
през срам ще ви призная: той бе твърд
във своя отказ да помилва брат ми
освен срещу девичето ми тяло,
което животинската му сласт
бе възжелала, и след бурна битка
дългът към брата победи честта ми
и аз отстъпих. Но на утринта,
наситил похотта си, той изпрати

нареждане да отсекаат главата
на бедния ми брат!

КНЯЗЪТ

Правдоподобно,
не ще и дума.

ИЗАБЕЛА

О, да беше толкоз
правдоподобно, колкото е правда!

КНЯЗЪТ

Създание безумно, ти не знаеш
какво говориш или си навярно
подкупена от заговор опасен
против заместника ни! Ала, първо,
почтеността му е неопетнена;
и, второ, обясни ни какъв смисъл
би имало тъй строго да преследва
порок, присъщ на него! Ако беше
извършил туй, което ти разправяш,
греха на твоя брат той би претеглил
по себе си, наместо да поиска
главата му. Не, някой е зад теб!
Признай си истината и кажи:
по чий съвет пристигнала си тука
да се оплакваш?

ИЗАБЕЛА

Туй е, значи, всичко?
Тогаз, о, висши ангели небесни,
търпение ми дайте и когато
часът узрее, разголете този
порок, обвит във важност! Ваша светлост,
дано спести ви Бог такваз обида,
с каквато аз от вас ще си отида!

КНЯЗЪТ

Да си отидеш? Как пък не! В затвора!
Нима ще позволим зловреден полъх
с чернилка да попари тук един
тъй близък нам? Това е зла интрига!
Кой още знаел е, че ти ще дойдеш
с прошение пред нас?

ИЗАБЕЛА

Един, когото
бих искала сега да видя тук —
брат Людовик.

КНЯЗЪТ

Измислен брат навярно.
Кой знае го?

ЛУЧИО

Аз, ваша светлост, аз!
Нахално шило! Да не беше в расо,
за думите, с които ви нарече
през вашето отсъствие, аз бих му
светил маслото!

КНЯЗЪТ

Думи против княза?
И по заместника му да насъсква
една безчестница! Добър монах!
Да се открие!

ЛУЧИО

Снощи във затвора
той беше с нея. Мазен преструвай!
Нахалник в расо!

БРАТ ПЕТЪР

О, Бог да ви закриля, ваша светлост!

Стоях и чух как княжият ви слух
бе дважд измамен. Първо, таз жена
оклевети заместника ви, който
е чист от допир с нея, както тя е —
от допир с нероден.

КНЯЗЪТ

И ний тъй мислим.
А да познавате случайно този
брат Людовик?

БРАТ ПЕТЪР

Да, знам го — брат набожен,
смирен и чужд на мирските дела,
в които го намесва господинът.
Такъв човек, повярвайте, не може
да е злословил срещу ваша светлост!

ЛУЧИО

И как злослови! С тез уши го чух!

БРАТ ПЕТЪР

Той сам след време ще се оправдае,
ала сега е болен, ваша светлост,
и на легло. По негова молба —
понеже бе узнал, че против графа
подготвя се оплакване — аз дойдох
да кажа вместо него туй, което
той знае и което е готов
да подкрепи със клетви и със факти,
където го извикате. Най-първо,
за да очистя този свят сановник
от клеветата, хвърлена върху му,
във очна ставка ще изоблича
тъжителката тъй, че да признае
лъжата си.

КНЯЗЪТ

Добре. Почнете, отче!

Изабела бива изведена от Стражи.

Влиза — забулена — Мариана.

Нима не се усмихвате над туй,
граф Анджели? Интриги на безумци!...
Да донесат кресла!... Във тоя спор
ний няма да се месим. Вий бъдете
сам съдник в делото си, драги мой!...
Това ли е свидетелката, отче?
Лицето си най-първо да разбули
и после ще говори.

МАРИАНА

Ще го направя, ако позволи
мъжът ми.

КНЯЗЪТ

Ха, омъжена сте значи?

МАРИАНА

Не, ваша светлост.

КНЯЗЪТ

Значи сте мома?

МАРИАНА

Не, ваша светлост.

КНЯЗЪТ

Ясно е — вдовица.

МАРИАНА

Не, ваша светлост, и това не съм.

КНЯЗЪТ

Тогава не сте нищо, щом не сте
мома, омъжена или вдовица!

ЛУЧИО

Може да е фльорца, ваша светлост. Много от тях не са нито
моми, нито омъжени, нито вдовици.

КНЯЗЪТ

Накарайте тогова да замлъкне!
Надяваме се, скоро ще дотрябва
за себе си да мели!

ЛУЧИО

Слушам, ваша светлост!

МАРИАНА

Не съм омъжена, признавам, княже,
а и мома, признавам си, не съм.
Мъжа си аз познах, ала мъжът ми,
уви, не знае, че ме е познал.

ЛУЧИО

Пиян е бил, ваша светлост. Няма друго обяснение.

КНЯЗЪТ

И вий да бяхте, би било от полза
за тишината тука!

ЛУЧИО

Разбрано, ваша светлост.

КНЯЗЪТ

Свидетелката ви не каза нищо
за нашия заместник.

МАРИАНА

Тъкмо почвах.

Жената, обвиняваща във блудство
тогова, хвърли същата вина
върху мъжа ми и твърди, мой княже
че с него е била в туй също време,
когато аз — под клетва ще го кажа! —
в прегръдките му бях, със всичко друго,
което от туй следва.

АНДЖЕЛО

А, значи тя и друг е обвинила?

МАРИАНА

Не знам за друг.

КНЯЗЪТ

Но казахте „мъжа ми“!

МАРИАНА

Да, казах и твърдя го: туй е той,
граф Анджели, мъжът, съпругът мой,
макар че най-дълбоко убеден е,
че знае нея и не знае мене!

АНДЖЕЛО

Това е много! Покажи лика си!

МАРИАНА

Мъжът ми разрешава — вече мога!

Сваля булото си.

Виж, Анджели, тоз образ — ти на него
се кле, че е за взора ти достоен!
Виж, Анджели, таз длан — ти нея сложи
над своята за договор годежен!
Виж, Анджели, туй тяло — ти от него,
за тялото на Изабела взел го,
пи сладост в своя парк онази нощ!

КНЯЗЪТ

Познаваш ли я?

ЛУЧИО

Във библейски смисъл.

КНЯЗЪТ

Мълчете вие!

ЛУЧИО

Мълча, ваша светлост.

АНДЖЕЛО

Да, трябва да призная, господарю,
че я познавам. Преди пет години
дори се заговори за женитба,
но договорът скъсан бе, отчасти
защото зестрата ѝ се оказа
далеч под уговорката, но главно
защото тя урони своето име
със лекомислие. А оттогава
не съм я нито виждал, нито чувал,
кълна се, ваша светлост!

МАРИАНА

Ваша светлост,
заклевам се, че както светлината
е от небето, а речта от дъх,
и разум има в правдата, а правда —
във честността, така и аз жена съм
на този мъж; че свързва ни със него
най-крепкият обет, в какъвто могат
словата да се свързват, и че той
в нощта на този вторник ме позна
в беседката на парка си, тъй както
познава се съпруга! Ако лъжа,

така да си остана на колене,
забита като статуя от мрамор
в краката ви!

АНДЖЕЛО

Дотука се усмихвах —
оттук ми разрешете, ваша светлост,
да съдя и наказвам! Тук се гаврят
със моето търпение! Аз чувствам,
че тези две глупачки сечива са
във нечия ръка, от тях по-силна —
о, дайте ми възможност, господарю,
да разплета тез козни!

КНЯЗЪТ

Действай, драги,
и както пожелаеш, накажи ги!...
О, глупави монахо!... А ти, лъжло,
във заговор със другата, нима
представяш си, че твоите клетви — даже
да смъкнат долу всичките светци
един след друг — ще могат да надвият
доверието ни в един, чиято
чест ний сме подпечатали? Ескале,
седни до моя родственик и двама
разкрийте този опит за измама!
Подучил ги е другият монах —
да се докара тук!

БРАТ ПЕТЪР

Добре ще бъде,
защото — прав сте, княже — той подтикна
девойките да дойдат с тъжби тука.
На тъмничаря е известно где е —
той би могъл да го докара.

КНЯЗЪТ

Бързай!

Тъмничарят излиза.

Ти, родственико наш, стоящ високо
над хулите, комуто се полага
да съди тези низки интриганти,
издай над тях каквато щеш присъда
по свое усмотрение!... За кратко
напускам ви. Не вдигайте съда,
преди да сте приключили с таз паплач!

ЕСКАЛ

Ще действаме сурово, господарю.

Князът излиза.

Господин Лучио, не казахте ли вие, че този брат Людовик бил
мошеник?

ЛУЧИО

Cucullus non facit monachum^[13] — честен е той само в расото!
Какви хули избълва за княза ни!

ЕСКАЛ

Ще ви помоля да почакаете тук, за да потвърдите думите си пред
него. Този монах ще се окаже голям негодник.

ЛУЧИО

Първи в цяла Виена, честна дума!

ЕСКАЛ

Викнете отново тази Изабела! Искам да поговоря с нея.

Един Слуга излиза.

Разрешете, графе, да я разпитам аз. Ще видите как ще я
притисна.

ЛУЧИО

Не по-добре от него, ако слушаме нея!

ЕСКАЛ

Какво казахте?

ЛУЧИО

Казах, че ако я притиснете насаме, тя сигурно ще се предаде по-скоро; пред толкоз хора ще я е срам.

Влизат отново Князът — в расо, — следван от Тъмничаря и Изабела, водена от Стража.

ЕСКАЛ

Ще хвърля светлина върху всичките и тайни!

ЛУЧИО

И така може, макар че на тъмно жените по-лесно си ги показват.

ЕСКАЛ

Елате насам, тъжителко! Тази жена тук отхвърля всичко, което ни казахте.

ЛУЧИО

Уважаеми, този е негодникът, за когото ви говорих! Ето го с тъмничаря!

ЕСКАЛ

Тъкмо навреме! Вие мълчете, докато не ви запитам!

ЛУЧИО

Като гроб!

ЕСКАЛ

Елате насам, достопочтени, вие ли сте подсторили тези две жени да оклеветят граф Анджело? Те го твърдят.

КНЯЗЪТ

Лъжа е!

ЕСКАЛ

Какво? Знаете ли къде се намирате?

КНЯЗЪТ

Поклон пред сана ви!... И нека тачим
понякога и дявола зарад
пламтящия му трон... Къде е князът?
Пред него аз желая да говоря.

ЕСКАЛ

Във нас е той и ние ще ви чуем.
Внимавайте и говорете честно!

КНЯЗЪТ

Без страх, във всеки случай... О, беднячки,
дошли за агнето си при вълка,
несправедливо князът е предал
тъй ясната ви жалба във ръцете
на същия злодей, когото вий сте
дошли да обвинявате!

ЛУЧИО

Показа си рогата, негодникът! Аз какво ви говорих?

ЕСКАЛ

Не стигаше ли, отче богохулни,
че сте подбудили със адска цел
тез две жени да клеветят добрия
мой съуправник, но и сам в лицето
безсрамно го наричате „злодей“?
И хвърляте покрай това към княза
открити упреци в несправедливост?...
На спиците! Когато го разтегнем,
ще си изкаже майчиното мляко!
„Несправедлив“!...

КНЯЗЪТ

По-кратко, моля! Князът
ще дръзне да разтегне тоз мой пръст
не повече от своя. Аз не съм
ни негов поданик, ни тук роден.
Дългът ми ме изпрати наблюдател
на таз Виена и видях аз в нея
покварата да ври и да прелива
извън ръба! Вий имате закони
за всякоя простъпка, но властта ви
е толкоз търпелива, че тез ваши
закони плашещи висят за глума
като зъби в бръснарница!

ЕСКАЛ

Какво?

Слова против държавата? В затвора!

АНДЖЕЛЮ *(на Лучио)*

Какво ще кажете против тогова?
За него ли говорехте преди?

ЛУЧИО

За него, ваша милост!... Ела насам, плешива катуно! Познаваш
ли ме?

КНЯЗЪТ

Познавам ви по гласа, господине. Срегнахме се в затвора, когато
князът се беше оттеглил от властта.

ЛУЧИО

Тъй ли? А да си спомняш какво ми каза за него?

КНЯЗЪТ

Отлично, господине.

ЛУЧИО

Така ли? Е, вярно ли е, че той е женкар, глупак и страхливец, както тогава твърдеше за него?

КНЯЗЪТ

Преди да ми припишете такова твърдение, господине, ще трябва да си разменим ролите с вас. Защото вие казахте за него тези думи. И много други, и дори по-лоши.

ЛУЧИО

Ах ти, проклет мизернико! Не те ли хванах аз за носа заради приказките ти?

КНЯЗЪТ

Заклевам се, че обичам княза като самия себе си!

АНДЖЕЛО

Чувайте как негодникът иска сега да се измъкне след предателските си хули!

ЕСКАЛ

С такъв няма какво да разговаряме! В затвора! Къде е тъмничарят?... Откарайте го и го оковете добре във вериги — стига е бърбил тук! Отведете и тези уличници! И съобщника им също!

КНЯЗЪТ *(към Тъмничаря)*

Стойте, приятелю! Не бързайте!

АНДЖЕЛО

Какво? Съпротивлява се? Господине, помогнете му!

ЛУЧИО

Хайде, драги, хайде! Хайде, ти казвам! Я го виж ти, стригания лъжец! Гледай го, разбойника му с разбойник! Не можеш без качулка, а? Покажи си вагабонтското лице, шарка да го изрине! Покажи го да ти видим кучата муцуна и да те обесим! Не щеш да я свалиш, а?

Смъква монашеската качулка на княза и разкрива лицето му.

КНЯЗЪТ

Един мошеник да направи княз!
За първи път се случва... Тъмничарю,
за тези трима аз съм поръчител.

Към Лучио.

Постойте, драги, вашият монах
би искал да ви каже три слова...
Задръжете го!

ЛУЧИО

Три слова, които могат да станат три греди!

КНЯЗЪТ (към Ескал)

Прощаваме ви думите. Седнете!
Той своето кресло ще ни отстъпи.

Към Анджело.

Бъди така добър... И ако имаш
останали дар-слово, ум и наглост,
използвай ги, преди да си ни чул!

АНДЖЕЛО

О, страшни повелителю, ще бъда
от своята виновност по-виновен,
ако опитам се да я потуля,
когато виждам как с небесна мощ
прозирали сте всичките ми стъпки!
Затуй не ме разпитвайте, могъщи,
за моя срам и заместете с туй
самопризнание съда над мен:
присъда бърза и палач веднага —
туй само прося като милост блага!

КНЯЗЪТ

Елате, Мариана!... Говори:
сгоден ли си за таз жена?

АНДЖЕЛО

Сгоден съм.

КНЯЗЪТ

Венчай се без отлагане за нея!
След обреда тук, отче, да се върнат
веднага! Тъмничарят да ги пази!

Анджело, Мариана, Брат Петър и Тъмничарят излизат.

ЕСКАЛ

Провалът му, мой княже, по ме смайва
от всичко друго тука!

КНЯЗЪТ

Изабела,

духовникът ви се превърна в княз,
но служил ви до днеска с благ съвет,
той в новата си дреха пак остава
служител ваш!

ИЗАБЕЛА

Велики господарю,
простете на васалката, която
използва и отруди своя княз
в незнанието си!

КНЯЗЪТ

О, Изабела,

простена сте, ала и вий към нас
бъдете мека! Знам, смъртта на брат ви
гнети ви и за вас е непонятно,
че аз, желяйки да му помогна,
потулен действах и не се разкрих
веднага във върховната си власт,

а го оставих да умре. Уви,
измами ме избързалата казън,
която аз надявах се да дойде
с по-бавен ход. Но нека спи във мир!
По-хубав е животът след смъртта
от този наш пожизнен страх пред нея.
Недейте плака — брат ви е щастлив
на оня свят.

ИЗАБЕЛА

Благодаря ви, княже.

Влизат отново Анджели, Мариана, Брат Петър и Тъмничарят.

КНЯЗЪТ

На този нов съпруг зарад жена му
ще трябва да простите, че във свойто
въображение е опетнил
честта ви, с толкоз доблест отстоя на.
Но затова, че е осъдил брат ви,
а сам е осквернил девойка чиста
и стъпкал обещание, което
пред нея е поел, законът вика
с езика на самия подсъдим:
тъй както плаща взелият на вяра,
и той да заплати: за мяра с мяра!...
Понеже е вината ти тъй явна,
граф Анджели, че даже непризната,
не ти признава право на надежда,
осъждам те на същия дръвник,
пред който Клавдио преви глава!...
Водете го!

МАРИАНА

О, милостиви княже,
нима за присмех ме дарихте с мъж?

КНЯЗЪТ

Той сам ви е дарил със мъж за присмех
и аз заради името ви счетох
за правилно да ви венчая с него,
защото инак упрекът, че той
ви е познал безбрачно, би попречил
на бъдното ви щастие. При туй
имуществата му, макар че те
по право се изземват от хазната,
на вас, като на негова вдовица,
решихме да дадем, за да ви купят
друг, по-добър съпруг.

МАРИАНА

О, господарю,
не искам друг, не искам по-добър!

КНЯЗЪТ

Отсъдено. Недейте се надява!

МАРИАНА (коленичи)

Всеблаг княже!...

КНЯЗЪТ

Не хавете думи!...
Водете го на смърт!

Към Лучио.

Сега ваш ред е.

МАРИАНА

О, ваша светлост!... Сладка Изабела,
с една молба ми услужете днес
и цял живот слугиня ще ви бъда!

КНЯЗЪТ

Молба без капка разум: ако тя

рече да проси милост за тогова,
духът на брат й, гроба си разкъртил,
ще се яви и ще я отнесе
със себе си!

МАРИАНА

О, сладка Изабела,
коленичете само и безмълвно
ръце до мен прострете! Аз ще прося!
Били излети праведните хора
в калъп от грехове и по-добри
те ставали, когато отначало
били със недостатък. Може би
и моят мъж така ще се поправи!
Нима отказвате ми, Изабела?

КНЯЗЪТ

Решихме: смърт за смърт!

ИЗАБЕЛА *(коленичи)*

Мой щедри княже,
съдете, моля ви, тогава, сякаш
е брат ми жив! Аз вярвам, че той бил е
от честност ръководен в своята служба,
преди да ме погледне; а щом тъй е,
то нека не умира! Брат ми беше
наказан справедливо за простъпка,
действително извършена от него...
а намерението у тогова
не се превърна в дело и добре е
погребано да бъде като дело,
което е издъхнало на път.
Не са подсъдни мислите ни, княже,
а намеренията ни са мисли,
и толкоз!

МАРИАНА

Само толкоз, господарю!

КНЯЗЪТ

Безсмислени молби! Станете, казах!...
Ха, спомних си. Кажми ми, тъмничарю,
защо все пак обезглавихте брат й
в тъй ранен час?

ТЪМНИЧАРЯТ

Така бе наредено.

КНЯЗЪТ

С официална заповед?

ТЪМНИЧАРЯТ

Не, княже.

С писмо от графа.

КНЯЗЪТ

Заради което
си уволнен. Ключовете предай!

ТЪМНИЧАРЯТ

Простете ми, високородни княже,
усещах, че не бива, но не бях
уверен в туй. По-късно се разкаях
и доказателство е, че отложих
смъртта на другия затворник, който
според писмото трябваше да бъде
предаден на смъртта.

КНЯЗЪТ

Кой друг затворник?

ТЪМНИЧАРЯТ

Един злодей, на име Бернардин.

КНЯЗЪТ

Със Клавдио да беше тъй постъпил!
Да дойде тук! Желая да го видя.

Тъмничарят излиза.

ЕСКАЛ

Скъря, че вие, графе, който бяхте
за мене винаги и трезв, и учен,
тъй грубо сте се хлъзнали по склона
на страстите и слепите постъпки!

АНДЖЕЛО

Скъря, че съм причина за скръбта ви,
и толкова горчиво се разкайвам,
че моля не за прошка, а за смърт!
Каквото съм заслужил, туй си прося.

Влиза отново Тъмничарят, водейки Бернардин и загърнатия в плащ Клавдио.

КНЯЗЪТ

Кой тук е Бернардин?

ТЪМНИЧАРЯТ

Ей този, княже.

КНЯЗЪТ

Ти, драги, казват, имал си душа
тъй груба, че нехаела за нищо
извън тоз свят — живял си според нея
и си осъден; ала твоите грешки
тук долу аз изтривам, за да можеш
да се подготвиш по-добре за горе.
Вий, отче, наставлявайте го! Вам
предавам го. А този с плаща кой е?

ТЪМНИЧАРЯТ

Един спасен от мене трети смъртник,
когого трябваше да умъртвим
със Клавдио. Тъй много му прилича,
че сякаш е възкръсналият той.

Открива лицето на Клавдио.

КНЯЗЪТ (към Изабела)

Щом толкоз му прилича, покрай него
ще бъде опростен, а покрай вас
ще стане и мой брат!... Но по това,
като му дойде времето... Навярно
от всичко туй граф Анджелио разбрал е,
че е спасен. Очите му блестят.
Бъди любящ съпруг на таз жена —
тя твойте сан и име заслужава.
Към всички снизходителност ни сгрява,
но има между нас един, комуто
не мога да простя.

Към Лучно.

Та според вас,
приятелю, аз, значи, съм глупак,
страхливец, сладострастник, луд, магаре?
С какво заслужил съм честта да бъда
тъй щедро превъзнасян?

ЛУЧИО

Вярвайте, господарю, аз ги изприказвах тези неща само защото
такава е модата! Ако държите да ме обесите за това, можете, но бих
предпочел да се задоволите с едно нашибване.

КНЯЗЪТ

Нашибан първо, а след туй обесен!...
Да бъде разгласено, тъмничарю,
че ако някоя жена била е

излъгана от този млад развратник
(понеже той нам лично се похвали,
че бил направил бремна една),
достатъчно е тя да се яви
и ний ще ги венчаем. След което
очакват го камшикът и въжетото!

ЛУЧИО

Умолявам ви, ваша светлост, недейте ме жени за уличница. Ваша светлост преди малко каза, че съм ви направил княз, нима ще ми се отплатите, като ме направите рогач?

КНЯЗЪТ

Кълна се, ще я вземеш за жена!
А хулите прощавам ти ги, както
и всичките ти други грехове...
Водете го в затвора и да бъде
изпълнено, което заповядах!

ЛУЧИО

Бракът с фльорца, господарю, е наказание, по-лошо от стяга,
камшик и бесилка едновременно!

КНЯЗЪТ

Ала добро за който хули княз!

Стражи извеждат Лучио.

Вий, Клавдио, честта възстановете
на своята годеница! Мариана,
честита сватба! Анжело, люби я —
аз бил съм изповедник неин, зная
сърцето ѝ! На вас дължа, Ескале
признателност за благия ви дух;
и друго ще последва. Тъмничарю,
благодаря ти за предаността —
ще те използвам нейде по-нагоре.
Прости му, Анджело, че ти донесе

не Клавдиовата глава, а тази
на Рагузин — грехът му не е грях.
А пък за вас, прекрасна Изабела,
ако не ми откажете, аз имам
един сърдечен договор, чрез който
едно ще станат вашето и мойто...
Но да вървим и всеки ще узнае
подплатата на всичко туй каква е!

Излизат.

---

[13] *Cucullus non facit monachum* (лат.) — качулката не прави монаха. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.